Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган («СВЕТ») Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено - Ингушской АССР

№ 149 (5099). | ШИНАРДИ, 14 декабрь 1971 шу. | Мах 2 кап. | *Газет арадувл 1923 шера денз*

ХIАРАНЕ ДЕКХАР

ЗIамигача тоатолгех доккха хий хьахулаш санна, килограмма тIа килограмм кхеташ, сома тIа сом дужаш хьаIов халкъа рузкъа. Массанахьа а массанена а корайоагIаргья хIаман хьурмат де, кхомбе моттигаш. Керттердар да уж теркал ца еш ца йитар.

Цу деша дуккагIа уйла е баьннаб советски нах «Производства резерваех дикагIа пайда эцарахи халкъа боахаме экономе режим чIоагIъярахи» дола КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо дайзачул тIехьагIа.

КПСС Центральни Комитето КПСС XXIV съезда яьча Отчетни доклада тIа парте ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева аьннад:

«...дерригача кхоачамех пайда эцар, экономе режим чIоагIъяр, доал ца хиларца, хьурмат ца дарца, совдаращца къовсам лоаттабар — из лоацачача ханна йола кампани яц. Деш дола къамаьл партийни, советски, бовхама, профсоюзни, комсомольски организацеша денна чакхдоахача гIуланхий лостамех цхьаннех да. Цу лостамера болх мамогга чIоагIбе беза вай».

Ийслаг1ча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра яхье баьннача Нохч-ГIалгIайчен промышленностен юртбоахамех къахьегамхошта дукха хIамаш карагIдийннад производства резерваех пайда эцачеи экономе режим чIоагIъечеи. Из лоархIаме болх хьалхагIа денз оттаьча планагIа лелабу хIара предприяте, колхозе, совхозе. Уж планаш кхоачашъеча хьинаре дакъа лоац хьалхалаттараша, рационализатораша, халкъа тIахьожама посташеи группашеи. Цар теркам тIаухийт халкъа рузкъанна кхомбара, материалийн бедалех хьурмат дара, балха ханах, техниках, оборудованех лерттIа пайда эцара, производственни дисциплина чIоагIъяра, болх кхетамца вIаштIехьбаккхара.

Лоацачача ханна йола кампани йоацилга а ховш, лелабу из болх дуккагIйолча заводий, фабрикай, колхозий, совхозий кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша. Масала, производства резерваех пайда эцараи экономе режим чIоагIъяраи цIенхаштта къовсам лоаттабу Октябрьски революце орден еннача «Красный молот» завода болхлоша, инженерно-технически балхаш дераша, рационализатораша, изобретателаша. Цар керда торонаш лех производства эффективность лакхъяра, станокех бизза пайда эцара. Къахьегама овсарле лакхъеча а экономе режим чIоагIъеча а къаьстта доккха дакъа лоац красномолотовцаша-рационализатораша. ХIаьта цар болх цIенхаштта тоабара укх тIеххьарча хана дуккагIа йоакхо е яьннай партийни комитет, инженераш, цехий начальникаш.

«Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо а тоадарах» бола КПСС Центральни Комитета Соцам арабаьнначул тIехьагIа экономе режим чIоагIъяра, материалийн бедалех кхомбара дуккагIа йоакхо е яьннай Грозненски химически комбината коллектив. Экономически стимулировани ярах, машенехи оборудованехи дикагIа пайда эцарах, керда технологически процессаш карагIерзаярах, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарах дикагIа хиннай химикаша арахеца продукци, вIаштIехьдаьннад дукха реагенташ, электроэнерги, Iы, кхыйола материалаш кхое.

Производства резерваех пайда эцара, экономе режим чIоагIъяра цIенхаштта йоакхо ю Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, «Грозэнерго» районни энергетически управлене, «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази доахача управлене, кхы дуккхача а предприятей коллективаша, партийни организацеша.

Цхьабакъда, гIулакх массанахьа а иштта дац. Цхьайолча предприятешка хайра терко яц материалийн бедалех кхомбара, механизмашкеи оборудованегеи бизза болх байтара, производственни дисциплина чIоагIъяра, къахьегама овсарле лакхъяра. Масала, хьаацаргья вай Назрановски трикотажни фабрика. Укх шера продукцена реализаци яра план кхоачаш ца еш хьайоагIа из. Ледара лелабу укхаза болхлошта юкъера кхетама болх, растраташ ю, балха ханах лерттIа пайда эцац, шерра йоаржаяц хьалхалаттарий опыт, во вIаштIехьъяккхай социалистически яхь.

Укх тIеххьарча хана Грозненски кога гIирс беча фабрика арахецача продукцена наха дукха рекламацеш ухийт. Ши шу совгIа ха я фабрика пачхаьалкхен план кхоачаш ца ю. Цига геттара эсала латт производства резервех пайда эцилга, материалий кхомбелга, лоха я къахьегама дисциплина.

Экономе режим чIоагIъелга тесса леладу дуккхача гIишлошъеча организацешка. Цига дукха йоаю кирпишк, маркхал, кхыйола материалаш, бизза пайда эцац механизмехи машинехи. Материалийн бедалех кхомбара еррига торонех пайда эцац мехкдаьтта чакхдоахараша, бурувдеттараша, «Консервплодоовощ», «Грозвино» объединенешта чуйоагIача цхьайолча предприятей коллективаша.

Дукха ха йоацаш хиннача СССР Лакхехьарча Совета сессе чIоагIъяьй ийслагIча пятилетка план. ХIанз цох кхоачашланза даргдоаца закон хиннад. Уж йоккхий планаш толаме кхоачашъяра Нохч-ГIалгIайчен промышленностен юртбоахамех къахьегамхоша нахаддаш йоакхо е еза экономе режим чIоагIъяра, производства резервех дикагIа пайда эцара. ХIара предприяте, колхоза, совхоза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша цу гIулакха дуккагIа юкъеоза беза беррига нах. Кхомбаран хьурматдаран лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лаца декхарийла ба халкъа тIахьожамхой, производстве хьалхалаттараш.

ХIанз чIоагIа лоархIаме да оборудованех, механизмех, машенех бизза пайда эца, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, социалистически яхь шерагIа йоаржаяр.

Грозненски электромеханически заводе хьалхалаттачарех я воккхагIвола мастер Ткаченко Владимир Петрович керте латтача подстанцеш вIашагIъеххача участка коллектив. Товарни продукци арахецара плани тIайийца социалистически декхараши ханал дуккха а хьалха кхоачашдаьд цо. Укх юхейнсача хана участка болхлоша арахецаргья бIаьш эзараш сома маьха товарни продукци. Цар укх шера арахеца йолаяьй керда подстанцеш. Уж чIоагIа хоатташи дIаэцаши я. Дукха болхлой ба цига хIанзлехьа шера план кхоачашъяь. Царех ба электросварщикаш Мартынова Раиса, Тормасин Виталий, слесарь-сборщик Савенко Евгений, Прошин Василий, кхыбараш а.

СУРТА ТIА: болх беш ва электросварщик В. Прошин.

И. Плиева сурт.

«Космос-464»— сигала

1971 шера 10 декабре Советски Союзе сигалъяхийтай «Космос-464» яха аргIанара Лаьттан искусственни спутник. Спутника тIа оттаяьй 1962 шера 16 марта ТАСС-о хьакхайкаьча программага хьежжа космически аре дIахо таха лаьрхIа йола Iилман аппаратура.

Спутника тIа оттаьча аппаратура болх боарамагIа бу. Iочууха информаци цхьалхайоаххаш я координационно - вычислительни центр.

Болгарен Югославен боамби чакхбоахача предприятешта оборудоване парти нийчъяьй Мусабекова цIерагIча Бакински машенашъеча заводе. Уж я боамби бокъабу бердаши цIенбу шнекови очистителаши. Ер шу доладелча денз бакински машенашъераша доазол дехьарча заказчикашта дIаяхьийтай боамби чакхбоахача заводашта лаьрхIа 10 совгIа агрегат.

СУРТА ТIА: Болгарен Югославен дахьийта лаьрхIа боамби бокъабу бердаш вIашагIдохкаш латт.

В. ПАЩЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ЯХЬ

ШЕРА ИТОГАШ

Совхозе йоккхагIчарех лоархIаш я тха отделени. Из бакъдеш массехк цифра йоалае безам ба са. Нагахь санна совхоза дерригa кхаш 1500 гектар гаргга дале, тха отделене уж да 700 гектар, вешта аьлча культураш дIаювш долча лаьттах ах гаргга оаха леладеш да.

Дерригa кхашкара балхаш механизмашца ду оаха. Шоай болх дика бовзача 14 механизаторo леладу тха дерригa кхаш.

Укх шера 400 гектара тIа дар тха гурахь дIадийна ялат. Хаоттам во хиннабале а, плани декхараши тIеххоачашдир тха механизатораша. Из бахьан долаш хIанз тхога я совхоза карара кара тела. ЦIе Байракх. Во хьувкъанзар тха 200 гектара тIара хьажкIаш а. БIаь гектара тIа ялатан иззал силосан дIайийнаяр уж. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара тхона яьлар 40 центнер фуал яьха хьажкIаш, хIаьта силоса лаьрхIа дIайийнараш 200 центнерга дIакхаьчар, план 150 центнер йолча.

Кхашкара балхаш сихденнача метте массаза а гуш хулар тха толашагIа бола механизатораш хьажкIаш лелаер Магомадов Бауддe, гурахь дийна ялаташ хьувкъадаь Сайдулалиев Iусам, комбайнер-механизатор Садулаев ШахIид, кхыбараш.

Кхашкара балхаш дика чакхдаха вIаштIехьдаьлар юртбоахама техникана механизатораша ханнахьа ремонт ярах. Цхьаккха сахьат, ди зехьа ца дойташ болх бир отделенерча 10 тракторо, хIаьта трактора тIехьа тосса инвентарь кердача шера а болх бара хайра ремонт е езаш яцар.

Агрегатии оалача хьисапе ю оаха тракторашта ремонт. Ремонт е езаш ворхI трактор мара яц тха. Царех шиъ тоаяь яьннай.

Йисача пхе трактора ремонт яь яккха лерхI оаха февраль бетта хьалхарча декаде.

Кердача пятилетка шоллагIча шера хьувкъам лакха хилийтара дика лард еллай оаха. Хьалхе а аьхача, тоадаьча, хьаьндаьча пхи бIаь гектара тIа дIадийна гурахь дувш дола ялат геттара дика тIадаьннад. Цхьан гектара лаьрхIа 4 центнер минеральни удобрени а тоссаш подкормка яьй гурахь дийнача ялата.

Хьалха санна из болх беча дика къахьег механизатора Сайдулалиев Iусама.

— ХьатIадоагIача шера хIара гектара тIара 25 центнерал кIезигагIа доацаш гурахь дув ялат чуэцаргда! — иштта да тха механизаторий дош.

Кхы цхьа хIама а да белгалдаккха дезаш. Хьалха цхьаккхе а пайда ца эцаш дадаш лаьттaш дар тха отделене. Царех 60 гектар кIотаргаш тIайолаши 44 гектар хи йистошкеи дар. Совхоза керттерча агрономаца дага а даьнна карадерзадир оаха уж.

Укх деношка даьча лоархIамаша хьахьекхар массехк шера пайда ца луш хинна тха совхоз хIанз рентабельни хиннилга. Уж толамаш доахача тхоай дакъа а юкъе дахарах доккхал ду оаха.

ХIанз, кхашкара балхаш чакхдаьннадолаш дукхагIа мукъа ха я механизаторий а кхашка балхаш дерий а. Цудухьа оаха тхоай отделене вIашагIъоккхай говзал лакхъяра курсаш. Цига совхоза специалисташа хьех агротехнически бокъонаш, белгалдоах хьалхашка латта декхараш.

КПСС ЦК ноябрьски Пленумеи бархIаалагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессеи материалаш наха дIайовзийташ ба хIанз тха пропагандисташ.

Ер юртбоахама шу толамца чакхдаьккхача тха отделене къахьегамхоша хьатIадоагIача шера кхы а лакхагIа толамаш доахаргхиларах теша мегаргьа.

С.-У. ЧАМАЕВ,
Шаьла района «Автуринский» совхоза № 5 йолча отделене управляющи.

ЗАВОДА СИБАТ ЭРГАДАЬККХАД

Гойтара агитацена чIоагIа уйла тIайохийт Гудермесерча медицински инструментий завода партийни организаце. Из укхаза хьаоттаяьй социалистически яхь мишта лел хьахьокхаш долча дуккхача лозунгаца, плакатаца, стендаца, панноца.

Предприятерча бIаь совгIача болхлочо, хIанзле а пятилетка шоллагIа шера чотах болх бу.

Керттерча корпусе дIачувоаллача хьалъэлла улл ший тайпара хьокхамий доска. Белгалдоалача доккхийча алапаца дIаяздаь латт дешаш: «Уж хIанзле а бaь баьннаб шоай шера бе беза болх». ТIаккха тайпан цIераш латт: Я. Гавдаева, В. Антонова, Х. Заурбаева, М. Берсанов, Д. Церанов, и. кх. дI. Лозунго тIахьех: «Социалистически яхье хьалхалаттараштa айсле!»

ХIара цехе хьалъэхка яда «Социалистически яхье ударникаш» яха панноаш, дикагIболча производственний портреташи хьокхамаши тIа а долаш.

Дика кийчлаь да ВОИР-а доска. Лоацца, бIарг тIаоттаргболаш даьча йоазаша, графикаша хьахьокх цехе рационализаци изобретательствои дегIа мишта ух. ЦIераш яьхай производстверча дикагIболча новаторий: инженера-конструктора А. Н. Богаевске, слесарно-механически цеха цыфовщика А. Джабарова, керттерча конструктор В. К. Меда.

Цехашка кIезига дац 9 пятилетке завода болхлоша кхоачашде лаьрхIа декхараш хьахьокхаш дола лозунгаш, масала, ерраш мораш: «Пхе шера план диъ шерен ах шерен кхоачашъергья вай!, «1,6-зза дуккагIа арахецаргья вай медицински инструменташ», «Кагий нахи мехкарийн! ХIамай кхомбеча комсомольски фонде 10 эзар сом дуллаpда вай!», кхьдараш.

Дукха тIахьехамаш да духхьал комсомольцашка, кагирхошка даь.

«Молни» яхар санна йола гойтара агитаце форма даим завода цехашка йолаш я. ХIара бокъха производственни толам шерра дIабовзийт «Молнеша». Масала, укх деношка предприяте бIаргаго йиш я укх тайпара «Молни».

«Новкъостий! Слесарно-монтажни цеха коллективо медицински инструменташ хьаьра бетта план кхоачашъяьй. Иштта дIачакхдаргда вай, новкъостий! Шера программа ханал хьалха кхоачашъергья вай!»

Каст-каста кердайоах «Комсомольский прожектор». Гойтара агитаце уж еррига средстваш художественни говзал дика йолаш, хоза кийчъяь я. Из долла хIама вIаштIехьдаьккхар заводской художник Анатолий Иванович Кокарев ва.

Гойтара агитацена тIа-тIа дуккагIа уйла тIайохийт медицински инструментий завода партийни организаце.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

«Сердало» газета редакце тIахьожам оттабе лаьрхIад Наьсарен района тIехьаюсача предприятешта: Мельзаводан трикотажни фабрикан. МалгIабика районерча «Ачалкх» яха минеральни хий доаккхача заводен балхашта.

Оаха каст-каста кепасттаргья цу предприятей балхашцара кхоачамбоацараши уж хьахилара бахьанаши дувцаш, уж юстардахара, производства пайда ца эцаш йола торонаш гучаяхара наькъаш белгалдеш йола материалаш.

Оаха дех производства экономически эффективность лакхъяра, дикагIйола балха опыт дIайоаржаяра, арахеца продукци дикагIа хилийтара наькъаш лохача цу предприятешкарча болхлоша, инженерно - технически балхаш дераша, гIулакхерча наха, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей кулгалхоша тхога яздар.

Газета оагIонаш тIа дувцаргда вай проблемни дешаш.

«СЕРДАЛО» МЕЛЬЗАВОДЕ

ФУД БАХЬАН?

ШИРИ къаьна цIи тац хIанз Назранерча мельзаводага. Укхаза хьайрен складашин мара йоацача хана тилла я из. Укх кхойтт дийтта шера массехказа ший доазон карт араэзай цо. Хьалха Назране эгтара лакхагIа хийттача къаьнача элеватора корпуса тIех а ювлаш урагIъихай кердача цехий корпусаш.

Бакъда, укх тIеххьарча хана предприяте гIулакхаш тIехьашка ух.

ДIабахача цхьайтта бетта баьча балхах йолча цифраща дIахьокхаргда вай юхатIехьашка ухаш цо доаха харшаш. Эггара лакхехьарча сорта хьоар планагIа 4850 тонн дала дезаш яр мельзавод цу 11 бетта. Арахийцар 300 тонн гаргга кIезигагIа да. Цунга хьежжа шоллагIча сорта задани 20.500, тонн йолча арахийцар — 18.264 тонн мара яц.

Лоацца аьлча, заводо арахецача ийс тайпарча продукцех цхьаннех а план кхоачашъяц. Продукцена реализаци елга а тIехьадусаш да. ДоагIачул совгIа денна алапи 40 эзар сом гаргга да. Пайда бар дувца а дезац.

Иштта хьал да тахан цу низ болча заводага. МалагIаш да бахьанаш, фуд хиннар?

Хьалхара бахьан (дуккхача хана денз гуча ца доалаш даьллад из) — цхьаболча кулга цIепабоацача наха шоашта болча пайдана бокккха гIурт белла хиннаб учети отчетности лелаеш. Цхьаккха комисси вIашагI а ца йоллаш, акт ца оттаеш дIа-юха телаш хиннай продукци а, кхыйола хIама а балхара дIабувлачеи керда хьатIаухачеи материально - бехктокхамерча болхлоша: складай заведующеша, мастераша, кхыболчар. Заводера цхьабараш цецбувлар, ма тамаш я иззал рузкъе чудола складаш цIилеторга пашка мо мара ца хеташ цар дIа-юха телар, яхаш. ХьалхагIа укхаза хинна кулгалхой а Iаяха духьал хилацар шин саго бартагIа склад дIа-юха луш хилча. Царна аттагIа да из: комиссеш вIашагIъетташ, нах балхара боахаш хьувза безац. ХIаьта а гале чу елла юв дIахьулае хала ма-йий. Комплексни ревизи ера тохкам бе.

Ревизи чакхъьлар дна 220 эзар сом совгIа ахча гуча а доаккхаш. Бехкаш дIатIа-хьатIа дехка, юкъера гIулакхаш цIенде болалу. Кер бизза заводо садоахаргхилара белгалонаш яьннай. ДIабахача ноябра бетто а хьахьокх из. Цу бетта планал шозза дуккагIа эрахийцад лакхехьарча сортагIа дола хьоар, дикагIа болх бе йолаенна завода хьайра.

ХIаьта а са чу даххал хIама дац. Хьалха санна тIехьаюс кхыйола производственни участкаш. «Заводера завод» сал укхазарча хьажкIех крупа йоаккхача, жувра хьажкIаш охьача, ишк йоахача цехах. Кердача оборудованеца, машинашца Iалашъяь бIарчча предприяти я из. Бакъда, зехьа бов цун низ. Юххьанца хоза болх бе йоленнаяр из. ТIаккха цунна фу хилар хац. Социалистически декхараш-м дувца а дезацар, кхыметтел лохъяь енна планаш а ахаш мара кхоачашъе магац цуна. ХьажкIех ишк яккхара план 6 процент мара кхоачашъяьяц, крупа яккхара заданеш низткъа 60 процентага дIакхоачаяьй. ХIама ца эшшаш балха ах ха яьсса йов цу цехе пайда ца луш. Еррига мельзавод юхаетташ хьайоагIа из тIехьарча хана.

Ала деза, шоай предприяте технически балха юкъе эргалонаш яхьара укхазара керда кулгалхой чIоагIа хьожаш ба, аьнна. ЙоагIачуд бутт гаргга кIезигагIа ха а йоаяь дика чакхъяьккхай капитальни ремонт, 3 эзар метр йIаьха керда трубопровод йиллай, хьарара кхо йоккха станок хийцай. Укх 3—4 шера болх ца беш лаьтта низ бола паровой котельни болх бе йолаелар тхо цига хиннача деношка. Цу гIулакхо боккха пайда лургба.

Хьалха Iахьа кийчдеш хинначул 60 тонн дуккагIа ялат кийчде йиш я уж емкосташ оттаярах.

Бакъда, технически низ мелла чIоагIбеннабар аьнна дукха пайда баргбац наха юкъера кхетама, организаторски болх цахаддаш тоа ца бойя. Из укхаза доацаш а да. Iалаьмате мела лел идеологически, политически болх. Из да цу завода производственни толамий лард мелъяь шоллагIдола бахьан. Дика болх бер, во болх бер малав бухгалтерашта, юкъ-юкъерча кулгалхошта мара хац. Хозача дешаца, теркам тIаозача плакатаца, кастта арадувлача «Молнеца», пенгазетаца, цIеча байракхилгаца, ахчан совгIатаца, хоаставарца дог гIоздаккхац дика болх беча сага. Гургьяц шоана укхаза КПСС XXIV съезда решенеш хьахьокхаш цунца дувзаденна мельзавода коллектива шийна хьалхашка сттадаь декхараш тIадола гойтара агитаци. Яьсса я газетий витринаш. Наггахьа мелаца яздеча, низткъа мара бIарг ца гуча, алапашца хьокхамаш дIаяздарал совгIа кхы саг юхе ца волаш латт тишденна хьокхамий улг а. Агитатораш, политинформатораш, кхыбола идеологически болхлой шоашта хало еш бац.

Социалистически яхь... Укхаза миссел из во вIаштIехьъяьккха цхьаккха предприяти йий-хьогI Назране, аьнна хеталу. ДIахатта моллагIча цеха начальникага, болхлочунга: хьанца яхь я шун завода, гIулакхаш мишта лел. Цу хаттарашта хьо дух тIа воаккхарг волаш саг нийслургвац укхаза папка юкъе доаххача каькаташка ца хьежача. Кхычар опыт йовза дIа-юха болхац, производственни гIулакхаш дувца, дагабала, салаIа каст-каста вIашагIбетталац, я вIашагIкхета моттиг а яц. ХьалхагIа клуб чухинна йоаккха помешени наIараш дIа а къайла яьсса латт, йохаяь дIаяккха еза, яхаш. Из дувца массехк шу да. ДIаяккхалца мукъагIа пайда эца мегаргбецарий цунах, из дIайоккъаргйола ха бокъонца хаьда а ца хилча. ДагайоагIа, цу чу хьагул а бале мельзаводцаша собранеш, совещанеш еш хинна ха. Лекцешка ладувгIар.

Ноябрь бетта технологически цеха бригадаша баь болх тIабола каьхат делар сона планови отделе. Барахоев Мусай бригада 140,5 процент кхоачашъяьяр ший план. Иштта къачьийгад цу бетта Оздоев Хьамзата, Килсев Хьусена бригадаша а. ХIаьта уж бувцаш, хозаш, ховстабеш хIама дац укхаза. Шей-кей дIаелча тоъаргдар царна-м, яхаш из социалистически яхьа моральни оагIув IотеIаберашта хов хургдац шоаш цу наха мел бохам бу а производствана мел зе ду а.

Из оамал ца хийцача яргьяц. Яхь эргаяккха еза яха шаьра хабараш дукха дувц мельзаводе, бакъда, хьадеш-м ер ма дий аьнна хIама дац.

Уж бахьанаш да мельзавода болх тIехьашка теттар, уж дIададахара оарцагIъяла еза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, еррига коллектив. Дуккхача шерашка денз из болх беш хьавоагIаш, йоккха практически опыт йолаш саг ва керда директор нов. Белхароев. Творчески болх бе ховш, институт чакхъяьккха къона инженер ва нов. Лолохоев... Дукха ба укхаза шоай гIулакх дика довзаш бола специалисташ, опыт йола болхлой.

Цудухьа тешилга а дог доахилга а я, завода партийни, профсоюзни, комсомольски организацей кулгалхоша болх лерттIа вIаштехьбоаккхе, гIулакх тоалургхиларах.

М. КАРАЕВ.

ТАХАН БОЛХ БЕ ЙОЛАЛУ КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТА III СЕССИ

Къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкомо городской Совета депутаташка дIахойт тахан, 1971 шера 14 декабре, делкъел тIехьагIа 4 сахьат даьлча Грозненски городской Совета (XIII хертача) кхоалагIа сесси гулъеш хилар.

Сесси хьаелл КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически дешара ЦIен йоккхача зале (ул. Красни фронтовикий, 14).

Дувца оттаду дош:

«Къахьегамхой депутатий районнийн городскойн Советий болх дIахо тоабара де дезарий хьакъехьа» КПСС ЦК-ас баьча соцамга хьежжа «Къахьегамхой депутатий Заводской районни Совета исполкома болх эргабаккхара лелама хьакъехьа».

(Докладчик — Заводской райисполкома председатель нов. О. И. Дробязко).

ДИКАГIЕИ ДУКХАГIЕИ

Пятилетка шерашка халкъа эша товараш дукхагIеи дикагIеи арахецара химически промышленноста хьалхашка лоархIаме декхараш оттадаьд КПСС XXIV съездо. Тха химически комбинате дукха балхаш даьд укх шера технически прогресс яра, производства чура торонаш гучаяхара, продукце дикал, лакхъяра, халача процессашта механизаци автоматизаци яра, бедали кхыйола материалаши кхояра. Укх шера производствана юкъехьаьд Iилмаш техниканеи карагIдийннараш, юкъекхихьай вай мехкарча химикий дикагIйола опыт.

Ер шу долалуча хана керда техникеи организационно - техническ мероприятеши производствана юкъеяхьара хаьдда йола планаш оттайир. Уж чакхъяьккхачарна поощрени яра предприяте фондера 20 эзар сом хьожадир. Керда техника производствана юкъеяхьара хIара шера паччахьалкхено тха коллективана хьежаду ах миллион гаргга сом.

Укх шера комбината коллективо кхоачашъяьй керда техника производствана юкъекхахьара йола 24 задани, чакхъяьха организационно - технически мероприятеш 62 я. Цар паччахьалкхенна шера беш бола пайда 900 эзар сом да. Из бахьан долаш дIадахача шера 11 бетта арахецаш хинначул 15,2 процент дукхагIа арахеца доладаьд укх шера цу юкъа полиэтилен. 5,3 процент дукхагIа арахийца фенол, синтетически дубитель — 5,1 процент, синтетически этилови спирт — 3,5 процент. Къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 8,4 процент лакхъеннай, из хул химически промышленносте пхе шера планагIа лакхъе лаьрхIар миссел.

Къаьстта дика дегIаенай арахеца продукци №№ 16, 17-18, 130, 170-210 йолчеи, кхычеи цехашка. Цу цехашка вIашагI а ехка болх беш я инженерно-технически болхлой балха тIа хьалха латтача болхлой творчески коллективаш. Цар центральни лабораторе проектно - конструкторски отдела болхлоша, дукха тохкамеи опытни балхаш даьд предприяте оборудованех дикагIа пайда эцара.

Тха комбината № 16 йолча цехе укх шера вIашагI а елла болх бе йолаеннай окислене йоккха агрегат, нейтрализаци узлана реконструкци яьй, ректификаце агрегат эргаяьккха хийцай, КИП-а щитана реконструкци яра балхаш чакхдоалаш латт. Уж ерригa мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш цеха коллектива къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 10 процент лакхъеннай. Иштта дукха творчески балхаш даьд № 17-18 йолча цехе а. Ацетон хьакъестаеца узлана реконструкци яьй, дукххача оборудоване схемаш эргаяьхай, иштта реконструкци яьй фенол хьакъестадеча узлана, отходаш чакхйоахача узлана. Цул совгIа вIашагI а елла болх бе йолаялитай феноланa увш йола хIамаш дIа а къестадеш из цIендеш йола установка. Из бахьан долаш цеха къахьегама овсарле дикка лакхъеннай, продукци а дикагIа хиннай. Укх шера ацетона еннай дикала знак. Из знак хьожае оттадаьд фенола а. Комбинате ара мел хеца продукци ГОСТ-а ма яххара я.

Керда техника производствана юкъейхьара дукха мероприятеш чакхъяьхай № 131 йолча цехе а. Цига растворитель цIеньяра йола процесс караерзаьй укх шера. Тайп-тайпара процессаш, схемаш эргаяхарах, дукхагIа низ бола оборудовани оттаярах цехо арахеца продукци 20 процент дукхагIа хиннай, цунца цхьана дикка лакхъеннай цун дикал а. Цига арахеца йолаяьй тIехдикача маркех йола полиэтилен. Цу тайпара мероприятеш чакх а йоахаш № 170-210 йолча цеха коллективо кхы керда оборудовани а ца оттаеш къахьегама овсарле 5 процент лакхъяьй.

Комбината цехий коллективаша центральни лабораторе Iилма-тохкама института болхлоша цхьана дукха балхаш даьд перролиза пишкашка ца йохаш дукхагIа болх байтарь. Цудухьа хIанз уж бархIазза дукхагIа ях. № 32-111 йолча цехе гидротаце процессана автоматизаци яра тIадерзадаь а дукха балхаш даьд. Цох а боккха пайда баьннаб, дикка лакхъеннай къахьегама овсарле.

Комбинате технически прогресс еча хьинаре дакъа лоац тха рационализатораши изобретателаши. Укх шера цар кийчъяьй 820 рационализаторски предложени, царех производствана юкъейихьай 615 рационализаторски предложении 16 изобретении. Цар паччахьалкхенна баь пайда 532 эзар сом да. Тха комбинате беррига болх беча нахах хIара виълагIвар рационализатор е изобретатель ва. Укх шера «Грознефтехимзаводы» объединене - керттерча предприятешта юкъе лаьржа хиннача социалистически яхьа итогаш яьчул тIехьагIа рационализаторски болх дика вIаштIехьбаккхарах хьалхара моттиг яьккхай комбината коллективо.

Технически творчествана, производства лоархIаме дешаш къестадеча дукхагIа юкъеувз комбината болхлой. Шерра-шера ю рационализаторийи изобретателийи конференцеш, чакхйоал тематически конкурсаш. Масала, промышленни отходаш кIезигагIа хилийтара тийннача рационализаторски предложенешта хетаяь конкурс хилар тха комбинате. Иштта конкурсаш хул боккхача маьхера материалаш, электроэнерги кхоярa тIаерзаяь а.

Укх шера научно-технически информацегара хьаийца 49 мероприяти производствана юкъейихьай тха комбинате. Царех баьнна пайда 94 эзар сом да. Куйбышевски завода опытах спиртана синтез еча юкъейихьай индикатор. Цо кхою Iи, арахецача спирта дикал лакхъяьй. Иштта кхы дукххача предприятей опыт хьаийю тха предприяте коллективо. Цох боккха пайда баьннаб. КПСС XXIV-ча съезда Директиваш тIа белгалдаьккхад 1971—1975 шерашка мехкдаьтта химически промышленносте къахьегама овсарле 1,5-зза лакхъе езаш хилар, вешта аьлча хIара шера из лакхъе еза 8—9 процент. Цунца дувзаденна пятилетка шерашка комбинат дегIайоалаяра дош дийцар парткома заседане. Цига белгалдаьнхар производства процессашта интенсификаци е езалген производствана технически прогресс енген, цул совгIа керттера теркам тIабахийтар арахеца продукци дикагIеи дукхагIеи хилийтара.

ПланагIа шоаза дукхагIа арахеца дезаш да полиэтилен. бакъда тха коллективо пятилетка шерашка 4—5-зза дукхагIа арахеца лерхI из.

Уж хьалхашка латта бехктокхаме декхараш толамца кхоачашдеш хьайоагIа тха комбината коллектив. продукцена реализаци яра 11 бетта план ханал 7 ди хьалха кхоачашъяьй цо. ПланагIа лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна баь пайда 1 миллиони 300 эзари сом да. ВIаштта ворхI кварталагIа тха коллективана еннай СССР Министрий Советеи ВЦСПС-и карара кара тела ЦIе байракх.

В. СКРЕБНЕВ,
Грозненски химически комбината директора заместитель.

ДАЬЧОХ КХОАЧАМБАЦ

ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера хинначa Iалама хьалаша дукха новкъарлонаш уттайир тха района юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка. Юртбоахама дукхагIа йолча культурашта тIоадал эшача хана йокъал эттар, хIаьта дукхагIа малх эшача хана йоачаш хилар. Цхьабакъда Iаламо уттаеча галонашца лоаттабаьча къовсамекот юртбоахама болхлой баьлар, Цар хьийга къа зехьа довнзар. Ерригача юртбоахама культурай лакха хьувкъам кхебир. Масала, ялат планагIа 85257 тонн чуда дезаш хиннача 95 эзар тонн чудера. 48 эзар гектарах хIаране тIара чуенар лаьрхIача 20,4 центнер хилар. ПланагIа лаьрхIачул 3,5 центнер дукхагIа ба из хьувкъам. ХIаьта паччахьалкхенна дIаденна ялат 23 эзар тонн хилар. Дукха хIама ца эшаш ши план кхочангъял да из.

Из толам баккха доккха новкъостал дир КПСС XXIV съезда юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка уттадаь декхараш кхоачашдара яьржача социалистически яхьо. Къаьстта лакха хьокхамаш даьхар «Горячеисточненскийи», Грозненски шурийи совхозий, «Советская Россия», 1 Мая цIерагIча колхозий кхаш леладераша. ХIара гектара тIара план 17 центнер йолча юкъера лаьрхIача 22,5 центнер ялат чудера цу боахамашка. Цхьайолча участкашка цхьан гектара тIара чуийцар 32 центнерагa кхаьчар. ХIаьта белгалдаккха доагIа цу боахамашкара кхаш хий дехкаш доапилга. Из толам баьккхаб шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара хIара болхлочо низ кхо ца беш къахьийгандаь, юртбоахама культураш ухеяра агротехника дика ховш хиларо, цунах бизза пайда а боаккхаш шоай болх вIаштIехьбаьккхандаь.

Къаьстта лакха толамаш доахаш къахьийгар Коммунистически къахьегама ударникаша механизатораша Нохч-ГIалгIай республика Лакхехьарча Совета депутата Дудуркаева Кометас, Дальцаев Супьяна. Ялат чудахьаш хIара сменах юкъера лаьрхIача 50 тонн ялат чуэцар цар. ХIаьта механизатораша Салгиреев Ахьмада, Ахметханов Вахийта, Ахмадов Эмелина, Зайцев Александра зяба лаьтта оахаш хIара сменах шишша норма кхоачашйора.

Дог гIоздоаккхаш да укх шера шоашта карагIдаьнначоах района къахьегамхоша кхоачамбеш ца хилар. Юртбоахама культурай кхы а лакхагIа хьувкъам кхебара даим керда наькъаш лехаш ба уж. ХIаьта укх пятилетках ялата культурай хьувкъам йиъ центнер лакхбе лерхI района къахьегамхоша. Шоаш лерхIар толамца кхоачашдара хIанзле дукха даьд. Масала. минеральни удобренеш а йохкаш дIадийнад укх гурахь дукхагIа дола ялат. Иштта, Грозненски шурий совхозе цу тайпара ялх эзар гектара тIа дIайийнай гурахь юв культураш. ХIаьта гурахь юв ерригa культураш 44 эзар гектара тIа агротехнически дикагIа йолча ханашка дIайийра. ПланагIа лаьрхIачул ши эзар гектар дукхагIа я из майза. Цул совгIа дIадийна дерригa фу лакхара кондици йолаш а да.

Белгалдаккха доагIа укх шера ялата лаьрхIа дIайийна дукхагIа йола культураш тха районе лакха хьувкъам луча сортагIа дола фу а тоссаш йийналга. Иштта, «Аврора», «Кавказ» сортаех дола кIа 750 гектара тIа. «Ставропольская-9» сортах мукх 350 гектара тIа бийнаб.

Цу мах болча сортаех йолча культурашта къаьстта тIахьожам лоаттабу районе. Уж дIаелехьа лакхарча боарамах удобрени а юлаш лаьтта кийчдир, хIаьта дIайийра дикагIйола предшественникаш хиннача хий дехкача кхашка.

Дог гоздоаккхаш я хIанз гурахь дув ялат дIадийна аренаш. Цхьатарра хьатIаяьннача культураша баьццарча кIувса тара ду кхаш. ХIанз лоархIаме да цар овлаш лаьттанца чIоагIдалийта. Iа даккхара эша низ болийта а царна новкъостал дар. Цудухьа цхьан дийнахь соцабац шоай болх из гIулакх деш болча къахьегамхоша.

Гурахь йийнача культурашта азотни удобренешца подкормка еш йиъ самолет я хIанз районе. Къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб из болх 1 Мая цIерагIча колхозе. ХIанале кхо эзар гектара тIа азотни удобренеш тайсай цу боахаме.

Белгалдаккха доагIа из болх самолеташца меттел туковн селкашца а чакхбоаккхилга. Масала, «Атагинский» совхозе туковн селкашца хIанале 850 гектар гурахь дийнача ялата азотни удобренешца подкормка яьй. Гурахь йийнача 50 процент культурашта подкормка е дагахь ба укх шера тха района кхаш леладераш.

Грозне бахача къахьегамхошта дулх, шура, фуаш лоаттаде декхарийла ба тха района юртбоахама болхлой. Цудухьа дукха теркам тIабохийт районе хьайбаш леладара, царгара йоаккха продукци лакхъяра. Дукха даьд хьайбаш, цар продуктивность лох а ца йолийташ, Iангара дахара. Иштта, дIадахача шераца нийсдича дикка дукхагIа Iалашдаьд укх шера доакъар.

Белгалдаккха доагIа дукхагIа дола доакъар Iан замалахь хьайбаш чусоцадаьча моттигашка хьатIаденилга а. Дика тоаяь, кийчъяь я хьайбай помещенеш а.

ХIанзе а боккха теркам тIабахийтаб тIадоагIача шера хьайбаш доакъарца Iалашдара. Укх шера гурахь доакъара лаьрхIа кйс эзар гектара тIа мукх дIабиймаб. ДIадахача шера йийначул кхо эзар гектар дукхагIа йийнай из культура. ПланагIа лаьрхIачул шозза дукхагIа 5 эзар гектара тIа дIадийнад доакъара лаьрхIа викаца эдаь кIа. Дукха белок йола, хьайбашта геттара пайдане доакъар да из. Дог гIоздоаккхаш да доакъар Iалашдеча керда, пайдане гIулакхаш юкъедоаладеш хилар. Укх шера эггара хьалха кийчъеш я дукххача шерашка хургIола культурни даьгIенаш. ХIанз районе 700 гектара тIа я уж. Уж даьгIенаш керттерча даькъе хий дехкача кхашка вIаштIехьъяьхай. ХIаьта цига дIайийнараш дукха белок йола пхе тайпара злако-бобови культураш я. Цул совгIа белгалдаккха доагIа уж даьгIенаш хьайбаш латтачара гаьна йоацаш вIаштIехьъяьха хилар.

Укх пятилеткагIа 2340 гектара тIа вIаштIехьйоахаргъя цу тайпара даьгIенаш тха районе.

И. БОЙКО,
Грозненски района юртбоахама управлене керттера агроном.

МОСКВАНА ЮХХЕ НЕМЕЦКО-ФАШИСТСКИ БIУ БОХАБАЬ 30 ШУ ДИЗАРГА

СЛАВА ОРДЕН ЛЕЛАЕР

«Станколит» яхача Московски заводера крановщик. 1941 шера бIаьш кхыбола станколитовцаш а санна, советски Даьхе лорае фронте вахар Николай Михайлович Фонченко.

Москвана тIанхача гIерташ хинна моастагIа цунна юхе кхаьчавар. Цхьабакъда, из циггача юхасоцавир, хIаьта цул тIехьагIа тIехьашка а кхессар.

Стрелкови дивизе мугIараштa юкъе а волаш моастагIчох латаш хинна Николай Михайлович 1941 шера декабра деношка Наро-Фомински районе немецко-фашистски бIу бохабеча дакъа лоацаш хилар. ХIаьта 1942 шера чов а хинна шоай заводе юхавера из, цу хана дений хIанз а тIехьа цига болх беш ва.

Москвана юххе тIем тIа къонахчал гойтарах Н. М. Фонченкона доккхий правительственни совгIаташ деннад — Слава ордени медалаши.

АЬРДЕХЬАРЧА СУРТА ТIА: Слава ордена кавалер, «Станколит» завода ветеран Н. М. Фонченко.

ЮККЪЕРЧА СУРТА ТIА: памятника моавхаза кIийлен тIа дилла Москвана юххе хиннача тIема нарт. Цу тIем тIа дакъа лоацаш хиннав Н. М. Фонченко.

АЬТТЕХЬАРЧА СУРТА ТIА: цу тайпарча зIийнаша нинъ дIакъувлаш хиннаб немецки танкашта. ТIема хана станколитовцаша а кийчъеш хиннай цу тайпара зIийнаш.

В. Буданей Ю. Каменцей сурт.
ТАСС фотохроника.

ИШТТА БОЛХ БУ БУРУВДЕТТАРАША

Дикача къахьегама толамашца чакхдоаккхаш латт пятилетка хьалхара шу Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдетта мастер Атаршиков Иван Алексеевич керте латтача бригада. Малгобекско - Вознесенски мехкдаьтта доаллача моттиге бурув тохаш я из 6 эзар метр кIоарга хила езача № 906 йолча скважинана. Чоалханерча геологически хьалашка бригада 1275 метр бурув техад ханал бутт хьалха кхоачашъяьй цо шера план.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба цига бурувдетта сменни мастераш Лынцов Николай, Дзупов Салман, бурувдеттар Яндиев Муса, Галаев ИбрахIим, Мамиргов Хьусен, Акбиев Ильмудин, лаборантка Потехонина Мария, кхыбараш а.

* * *

Грозненски тохкама бурувтохача контора бригадашта юкъе укх шера хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIа бурувдеттача мастера Темирханов Ималлина кулгалду бригада. Чоалханерча геологически хьалашка 2556 метр бурув а тохаш шера план 1.5-зза тIехкхоачашъяьй цо. Цига хьинаре къахьег бурувдеттачо Лебединский Виктора, бурувдеттарий гIончаша Зангиев Хазбулата, Кибизев Арбека, воккхагIволча дизелиста Абидов Юре, кхы дуккхачар а.

Л. МОИСЕЕВ.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРГДА

Шера план ханал 10 ди хьалха кхоачашъе декхар тIайийцадар Грозненски горплодоовощторга коллективо. Ше тIайийца декхар кхоачашдеш хIанзлехьа 5 миллиони 6 бIаьи сома маьха соми баьццадаараши дехкад цо шера планах 5 миллиони 650 эзари сома маьха дохка дезача.

Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга тоадарах бола КПСС ЦК соцам арабаьккхачул тIехьагIа шоай торонашка а хьежа шера план 15 декабре кхоачашъе лаьрхIар плодоовощторга болхлоша.

Шерра йоаржайнр социалистически яхь. Цу яхье хьалха латт товарооборота шера план 112 процент кхоачашъяь Межидов Дукас кулгалдеча № 12 йолча, 110 процент кхоачашъяь, Гойтамиров Хьамид заведующи вола № 10 йолча, 104 процент кхоачашъяь Шишханов Хизира кулгалдеча № 7 йолча тикай коллективаш.

М. БОТОВ.

БРИГАДИРА ЛОАРХIАМ

ХьатIакхаьчай хьайбаш леладерашта бехктокхамегIа йола ха. Дерригa хьайбаш чусецад, уж диза а дерста а долаш Iангара даха деза. Бехктокхаме декхараш да хьалхашка латтараш.

Уж дерригa гIулакхаш карагIдоалаш ва «Новогрозненский» совхоза шурий-товарни ферма бригадир Джабраилов АбосаIид. Цо болх вIаштIехьбаккхар бахьан долаш дикка шура а, дулх а даккхар айдарца шера йола паччахьалкхен план тIехкхоачашъяьй укхаза хIанзле а.

Шоай болх дика бовзаш бола бригадираш кIезига бац «Гудермесский» совхозе а. Царех цаI ва № 2 йолча шурий-товарни ферма бригадир Вачаев Iанди. Ший карарча наьха къахьегам вIаштIехьбоаккхаш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара уж оарцагIбоахаш дукха къахьийгад коммуниста Вачаева. Цо цахаддаш тIахьожам лоаттабаьб зооветеринарни бокъонаш ца телхаяйтара, доакъар кхомбеш телийтара, доахана гIулакх ду ха нийса лелаяйтара.

Вачаев Iанде кулгалдеча коллективерча дояркаша юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара яьккха шура 2218 килограмм я. План тIехкхоачашъяь хул из. ХIанз цар шоай мел бола низ тIабахийтаб денна дош тIехкхоачашдара. Халахете а белгал ца даьккхача далалаш цхьаццайолча фермашка болх беш бола бригадираш уж санна боацилга. Цар ший ханнахьа йоакхо яьиц хьайбаш диза а, дарста а долаш Iангара дахара помещенеш тоаяра, доакъар тоъача боарамагIа фермашта юххе хьатIаозара. Цунга хьежжа во да хьокхамаш а. Масала, «Дружба» совхоза шоллагIча отделенерча, Х. Исмаилов бригадир волча фермерча доахах хIара Iаттагара укх шера яьккха шура 300 килограмм кIезигагIа я дIадахача шера цхьайтт бетта яьккхачул. Из дувзаденна да денна йола режим телхаярца, доакъара рацион нийса ца хиларца, ферме лостам ца хиларца.

Кхы дикагIа даи гIулакхаш цу боахама хьакхий-товарни ферме а. Укхаза а телхаю денна йола режим, хьакхарчашта телача доакъара рацион дикагIа хилийтара йоакхо яц. БIеха я хьакхарч чуйоахкача оагилгаш чу. Шортта помещенеш йоллашехь къеча помещенешка лелаю хьакхарч. Цу ферма паччахьалкхенна дулх далара план-задани кхоачаш ца яр кхерам ба. Цу гIулакха дукха сагота болчох тара бац бригадир И. Костенко, ферма зооветеринарни болхлой.

Бехк баккха боагIа шоай фермашкара хьалаш довзе а кхоачамбоацараш дIадахара пIелг пIелгах ца тохаш болча боахамий специалистех а. ДоагIIача бесса хьадехац цар фермай кулгалхошкара а, специалисташкара а болх тоабар, царна во тIахьожам бу. Хьайбай фермашкара болх тоабара, кхоачамбоацараш дIадахара, бригадирий бехктокхам царна дIабовзийтара, беррагача болхлой къахьегамцара безам совбоаккхаш бола кхетама болх бара теркам тIаберзабар — дерригача боахамий кулгалхой а, специалистий а керттера декхар.

И. ЛЮТЕРОВ,
Гудермеса юртбоахама управлене воккхагIа вола зоотехник.

МОСКВА. Малхбузен Туркменера юхакхаьчай Мешед-Мосриански арара хий дехка шира лаьтташ кхашкарча балхий кхаь сезонагIа Iомадеш хинна СССР Iилмай Академе археологе Института экспедиционни отряд.

Iилмахоша баьча балхо торо лу уж лаьтташ дIахо В. И. Ленина цIерагIча Каракумски канала йиълагIча аргIа, трасса укхаза гIолла чакхъяннaчул тIехьагIа, юрта боахама пайда эца мегаргдолаш дий хара.

СУРТА ТIА: вай заман хьалхара шоллагIа эзар шераш чакхдоалаш хьалдаьча Мешед-Мисриански гIирсашка яхийтача бийдача кирпишкех даьхкача фийгий кепаш тохкаш я отдела кулгалхо географически Iилмай кандидат Г. Н. Лисицинаи института зIамагIйола Iилман болхло Л. В. Прищетенкои (аьттехьа).

О. Кузьмина сурт:
ТАСС. фотохроника

ЛЕХАЧАРНА КОРАДОАГIА

Тха, «Нефтехимзапчасть» заводе болх бечарех хIара итталгIвар рационализатор ва. Укх шера цар кийч а яь производствана юкъейихьай 50 предложени. Цар шера беш бола пайда 30 эзар сом да.

Хьалха дIаяхача хана задвижкашта эшаш йола фланцаш кепаеттар лаьрххIа долча болатах хьа а еш. ДукхагIйолча хана во хулар уж, царна тIаюсар яьга гIум, цудухьа каст-каста уж йоха а йохаш царца цхьана йокар резецаш. Цу гIулакха дукха уйла йир завода рационализатораша. Рационализатора Л. Н. Семикова штампованни заготовкех фланцаш хьаяра предложени елар. Цо производствана 16 эзар сом пайда бир. ХIаьта рационализатораша В. Н. Ломаткина, Н. А. Денисова лаьрххIа йола приспособленеш кийчйир фрезерни станокашка дIаоттае. Цо шера беш бола пайда 3,5 эзар сом да. Шера 2,5 эзар сом пайда беш предложени елар рационализатора В. И. Божилкос.

Творчески къахьегара рационализатораштa мел эша хьалаш Iалашдаьд заводе. Йолаш я изобретателийи рационализаторийи темник. Цу тIа хьахьокх сихха къоастаде деза дешаш малагIаш да. Рационализатораштa эша литература да технически библиотеке. Цехий информатораштa арахецача информационни бюллетенех хов болхлошта библиотеке керда кхаьча книжкаш малагIаш да. Рационализаторашца каст-каста беседаш ю технически, производственни отделий инженераша. Рационализаторски предложенеш балха юкъекхахьара бехктокхаме бола нах къоастабаьб хIара цехе. Иштта уж балха юкъе мишта кхухь хьожаш тIахьожам лоаттабу ВОИР советаша, кхыйолча общественни организацеша.

Каст-каста тха заводе чакхйоахача конкурсаша -хьажараша дикка тоабаьб рационализаторий болх, дукхагIа нах юкъеэзаб цу балха. Производство эргаяккхара боккха лоархIам болаш я заводе цахаллаш болх беш йола технически информаце служба а. Завода специалисташ каст-каста хьеж цу служба кийчдаьча кердадарашка, цул тIехьагIа цар рекомендаци лу мичахьа царех пайда эца мегаргба аьнна.

Рационализаторски болх дика вIаштIехь а баьккха лакха къахьегама толамаш дахарах «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешта юкъе хьалхара моттиг хьожайир тха предприяте коллективана.

Л. ЦЫПКИНА,
Грозненски «Нефтехимзапчасть» завода рационализаце инженер.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагIув, 14 декабрь 1971 шу.

ВОККХАГIВОЛА ПРОРАБ

Мехкдаьтта лохаш ткъаьх шера сайна болх беш хиннача къаьнагIчарех волча бурув тохара балхий Старогрозненски Управлене вышкомонтажни цеха прораб Сергей Леонтьевич Мартыновх дуьца безам ба са. 1946 шера Грозне ФЗО йисте а яьккха вышкомонтажника лаккхара разряд хьа а нйца вахара новкъа ваьлар 16 шу мара дала зволa зIамига саг.

Цу хана 2000—2300 метрал кIоаргагIа бурув тохацар скважинашта. Цудухьа фонарь дIаоттаяь, бурув тохара оборудовани вIашагIъелла, кхы эша гIишлош хьалъяь дукха ха ялалехьа из деррига а кхычахьа хьаде дезаш хулар вышкомонтажникаш. Деррига а шоай хьаде дезаш хиларагIа кхоабацар уж. Лоацца аьлча йокхха хало тIаккховчар вышкана бурув тохача оборудованена еш йола демонтаж чакхъялалехьа. ДIоагIашцеи жIоопашцеи бе безаш хулар беррига болх. БIарчча дийнахь уж хьувзадий оттар болх беш вола саг. Сергейна безацар демонтажа болх. Вышкана тIа а ваьле узлаш вIашагIъювзаш хулар из. Цо скважинашта монтаж яьй Стари промыслашка, Ташкале Соленни балке, Хаян-Кертерча мехкдаьтта майдашка, кхычахьа. ХIара шерра 9—10 вышкана монтаж йора цо. Цо хьалхарча вышкана монтаж яь 25 шу даьннад.

Укх деношка тхо хилар Сергей Леонтьевича монтаж яь йоаккхаш латтача Хаян-Кертерча № 65 скважине. 50 метр совгIа лакха урзгIъяхай цу вышка фонар. Бетонах яьча кIийлен тIа латт цу 60 тонн хулача вышка низ бола корагаш. Насосаш нагахьа санна свет йоацаш ха ниийсъелча болх бергбола дизелаш, водопровод, реагенташта лаьрхIа йола емкосташ — уж ерригаш а цхьа хIама санна шоайла ювзаенна я. Кастта укхаза хьабоагIаргба мехкдаьтта лохараш. Шин-кхаь шера укхаза болх беш хургба, хIапа аьлча, 6500 метр кIоарга бурув тоха дезаш я из скважина.

1946 шера денз чIоагIа хувцаденнад бурув тохьлга а вышкана монтаж елга а. ХIаьта овлангара хувцаденнад хьалъоттаелга а. 50 километр, кхы гаьнагIа а дукхагIча хана вIашагIа а ца йоаккхаш дIа а йихье Iоттаю из. Иштта хуецабенаб нах а.

Хьаэцаргва вай бурув тохара балхий Старогрозненски Управлене воккхагIаола прораб Сергей Леонтьевич Мартынов. 1965 шера денз цун наькха тIа йоалл «Социалистически яхьа отличник» яха значок. В. И. Ленин ваь 100 шу дуза ди деззеш санна «За доблестный труд» яха медаль, хIаьта бархIлагIа пятилетка толамца кхоачашъярах укх шера 30 апреле Ленина орден елар Сергей Леонтьевича.

Укх тIеххьарча деношка бийсанна ха яхача хана лампаш йоагаш хул Маяковске цIерагIча мехкдаьттахой городоке вахача нов. Мартынова цIагIа. Керда хьалъергйолча бурув тохача вышка сетевой график тохкаш ва из. ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера тIехдика къахьегаш ба Сергей Леонтьевичаца болх бу вышкомонтажникаш. Укх шера 8 буровой монтаж яь дIаеннай цар. ХIаьта «Минеральни № 2» яха ийслагIъяр хьалъе болалуш а ба уж.

ХIанз хьалха санна вышкаш йоацаш ха яккха езаш хилац нефтепроходчикаш. Буровой ханал хьалха хьалъяь яккхара ниийса цар къовсам лоаттабу из бокъонца дика хьалъяра а.

Социалистически яхь дикагIа вIаштIехьъяккхарах лаьца болча КПСС ЦК социама гIулакхаеца жоп лу вышкомонтажникаша. Шера план ханал хьалха кхоачашъяра беррига низ тIабахийта къахьегаш ба уж.

А. ТИЩЕНКО.

ХЬИНАР ЛОХЛАЦ

Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода цхьоалагIча цеха № 21-2 йолча установка коллектив дика йовзаш я.

15 декабре шера план кхоачаш а еш продукцега дIабода мах итташ эзараш сомаш лохбе аьнна дар денна дош. Долче дукхагIа, дикагIа, дарегIа чIоагIа эшаш йола продукци арахецара къовсам лоаттабеча мехкдаьтта чакхдоахараша фу даьд, миштa къахьийгзд хьожаргIа вай.

24 ноябре, вай мехка столице Москве пхе шера план тIаийца СССР Лаккхехьарча Совета есси болх беш хиннача деношка шера план ше кхоачашъярах рапорт делар № 21-2 йолча установка коллективо. Цу юкъа къахьегама овсарле лаккхъяра план 112,3 процент кхоачашъяьй. Продукци арахецарга дIабода мах 130 эзар сом лох а беш мехкдаьтта продукташ кIезигагIа йойтарах итт беттаи 24 дийнахьи 300 эзар сома пайда баьб оператораша.

ТIехь-тIехьагIа дикагIа болх бу цар. Масала, нйс бетта продукци арахецарга дIабаха мах 70 эзар сом мара лохбеннабеце, дукхьал ноябреи декабра 24 дийнахьи 60 эзар сом кIезигагIа дIадахийтад. Из боккха толам ба. Иштта дика лел цу коллектива кхы мел дола гIулакхаш а.

Коллективах, цун балхах дийцар сона установка начальника, республике цIи хезача мехкдаьтта чакхдоахачо. Социалистически Къахьегама Турпала Пугачев Иван Васильевича. Цо цIераш яьхар бокххагIа болча операторий Е. В. Белоусова, В. В. Дегтева, Р. А. Морозова, Г. К. Кашафутдинова. Ткъаьх шу гаргга да царех хIаране из болх бу.

Шоай балхаца сакъердалуш, цох башаш болча царна бокъонца яйзай мехкдаьтта чакхдахара технологически режим. Цудухьа цIаккха а гIалат валац царех саг. Ниийса тIахьожам лоаттабу приборашта. Хьаькъали говзали эшац, хIаман дика, зем болаши фен хила везаш болх ба мехкдаьтта чакхдоахарий бар. Нагахьа санна иштта ца хуле болх ритмично леларгбац. ЗIамига а гIалат воале технологически режим талхаргъя. ТIаккха цу процессагIа арахецаш йола мехкдаьтта продукци брак хургъя. Цу тайпара хьовзам хинна моттиг нийсъеннаяц укхаза.

Цу установка коллектива къахьегам иштта овсаре хилар цхьаннена а къайле йолаш дац. Эггара хьалха ала деза производственни кхетамеи болх дика вIаштIехьбаьккха хиларах. Дисциплина телхаелга цIендаь дIалаькхад. Къаьстта чIоагIа теркам тIабахийтаб сменашта юкъе лелаеча социалистически яхьа. Къахьегама овсаре лаккхъяра дешаш даим хьалхарча плане увттаду. Установке баьча балха ниийса учет делаю.

ХIара смена, оператора ше-ше тIехьа ца виса гIерташ къахьег. Установке белгалагIа я ни. Белоусовеи Дегтевеи сменаш.

Х. АРШМАТОВ.

СОВГIАТО ТЕШАЛ ДУ

«Сунжанефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективо цIаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна, къахьег пятилетка хьалхарча шера. Цхьайтта бетта скважинашта капитальни ремонт яра плани шера тIайица декхараши кхоачашдаьд цо. Шера планагIа капитальни ремонт е езаш хиннараш 33 скважина мара йоацача ворхIлагIча декабрга кхачалехьа капитальни ремонт яьй 34 скважинана. ТIехьара ремонт яь № 29 йола скважина графикал 2 ди хьалха йистеяьккхар цар. Цига хьинаре къахьийгар мастера Вильков Владимир Петровича кулгалдеча коммунистически къахьегама сийлеи цIи лелаеча бригада. Скважинера тIерча мелашка ра мехкдаьтта дакхха доладаьд. Спуско - подъемни операцеш чакхйоахача, скважинана цементаж а яь из карвеэзеча цхьа дезал санна барттайна къахьийгар ерригача сменаша. Цхьабакъда, къаьстта дика къахьийгар бурувдеттараш Хирьянов Ивани Карагичев Ивани керте латтача сменаша.

Скважинашта капитальни ремонт еча цехе болх беш ерригa а 6 бригада я. Царна юкъе дикагIа лоархIаш я мастер В. П. Вильков керте латта бригада. КхоалагIча квартале даьхача толамий итогаш яьчул тIехьагIа цунна хьожайир «Сунжанефть» НГДУ группкомеи цеха профсоюза комитетеи хьалхара моттиги карара кара тела цIе ши байракхи.

— Уж совгIаташ карара ца далийта хьожаргда тхо, — йоах мастера В. П. Вилкова.

ТIеххьара цо капитальни ремонт еш хиннача № 29 йолча Заманкулерча скважине дукха халонаш нийсъелар бригадана. Каст-каста нийсделар технически хий хьа ца доагIаш социаш йола моттигаш, шоаза солянни кислотаца обработка е езаш хилар цига. 15 кубически метр кислота чудахийтачул тIехьагIа мара хьадоладаланзар мехкдаьтта. ХIанз дийнахьи буси цу скважина луш дола мехкдаьтта 20 тонн я.

КарагIдаьнначох кхоачам баьца Iеча цеха болхлоша ер шу чакхдалалехьа кхы а шин скважинана капитальни ремонт ергья.

В. ВОЛОДИН,
«Сунжанефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха воккхагIвола геолог.

Доахан диза хургда

ТIой - Юрта тIехьашка шеърача мете уал Наьсарен района «Октябра 40 шу» совхоза кхоалагIча отделене шурий - товарни ферма. ХьалхагIа тишача, къаьнача помещенешка латтар цу фермера детта доахан. ЧIоагIа хала хулар доиркашта а бежIушта а цу готтача помещенешка доахан леладе. ХIанз цига хьалъяьй йоккха, паргIата, йиъ рид йола керда коровник. Цу чу тхо дIачудаьлча, кIалхьарцар а даь доакъар дуллаш боажар доиркаш, Цу чу йоагар сийрда лампаш, йIайха яр. Хьалха кулгашца деш хиннача дукхагIдолча халача балхашта хIанз механизаци яь укхаза.

Даим шоай декхараш тIеккхоачашдеш ба дикагIбола доиркаш. Масала, 19 шу мара дала за йолча къоначa доирка Дугиева Аьсета хIара ше кхоабача Iаттагара укх дIабахача цхьайтта бетта яьккхай 3149 килограмм шура. Из яьккхам укх совхозе меттел, ерригача районе а кхы бац. Цул дукха тIехьа ца юсаш къахьегаш я Ленина, Къахьегама ЦIеча Байракха орденаш лелаю Хасиева Хьава. Цо хIара ше кхоабача Iаттагара яьккха шура 2912 килограмм я. 2564 килограмм яьккхай Гасанова ПаьтIамата. Цар планагIа шера яккха езар 1800 килограмм яр.

Доаханга хьожаш, царна гIулакх деш ба тха дикагIбола бежIуй Беков Халат, Кадзоев Абдрахьман. Оттаьча рационах тел доаханна доакъар. Дийнахьи буси хIара Iатта лу 30 килограмм силос, 3 килограмм витаминни сенаж, 2 килограмм комбикорм, иштта йол, ча. Доакъар тоъаргдолаш дий, мел Iалашдаьд аьнна аз даьча хаттара жоп луш зоотехника Кадзоев Юнуса аьлар:

—Ерригa оаха еллай 3600 тонн силос, 357 тонн сенаж, хIаьта шортта Iалашдаьд йол а ча а.

Б. ГАСАРОВ.

СТАВРОПОЛЬСКИЙ КРАЙ. Вай мехка жа леладеча дукхача районашка а доавол дехьа а шерра довзаш да ставропольски жа фу. Из доладаьд Ипатовски районерча «Советское руно» яхача совхозо. Алхха укх шера боахамо дехкад племенной фух дола 11 эзар гаргга хьайбаш. Кхоачашдаьд Инде, ГДР, Болгаре, Румыне заказаш.

ИйслагIча пятилетка хьалхара шу къахьегаме тIехдика толамаш а даьха чакхдоаккхаш йоалл совхоза коллектив. Миллион совгIча сома цIена пайда баьб.

Совхое доархIаш ба Олфиренко жаIуй дезал. Цул да — Егор Лукьянович хIанз пенсе тIа ва, цхьабакъда, цо хIаьта а новкъостал ду шиъ къонгашта—бовлаш болча жа леладеча говзанчашта. Царей воккхагIчоа — Николай Егоровича дIаяхача пятилетке тIехдика производственни хьокхамаш хиларах Ленина орден еннай, Григорепа — «За трудовую доблесть» яха медаль, Викторa Николайн цкъа санна дукха за а ВДНХ дакъа лоацаш хиннаб.

ВIаши юх-юхе я Олифиренко вежарий даьгIенаш, Егор Лукьянович каст-каста хул къонгаш болча. Из ва консультант а, хьехам бер а, хIаьта цкъаза кхел ер а Дезале жаIуша лелаьча яхье котоло яьккхай Николай Егоровича.

Сурта тIа: жа доажадеш боахка къонгаш болча ва Егор Лукьянович Олифиренко (аьрдехьара шоллагIвар). Аьрдехьара аьттехьа — жаIуй Николай, Григорий, Виктор.

К. Тарусова сурт,
ТАСС фотохроника.

Кирпишкаш дика ю

Нохч-ГIалгIайчен кирпишкаш еча заводашта юкъе белгалъяьнна дика къахьегаш я укх шера МалгIабикера кирпишкаш еча завода коллектив. Социалистически яхье хьалхара моттиг дIа ца хецаш чакхдоаккхаш латт цо ер шу. Продукцена реализаци яреи кирпишк арахецареи паччахьалкхен план хIара бетта тIеххоачашъеш хьайоагIа из. Кирпишкаш дика хиларах безагIча маьхагIа йохк заводо. Продукцена реализаци яра пятилетка хьалхарча шера план ханал дуккха а хьалхагIа кхоачашъе вIаштIехьдаьннад цун. ХIанзлехьа планал совгIа дIаяхьийта продукци 38 эзар сома маьха я.

А. ЛЬЯНОВА,
Грозненски гIишлой-материалий управлене йоккхагIйола инженер.

ПЛАН ТIЕХКХОАЧАШЪЯЬЙ

Керттерча даькъе дуга леладеш ба тха боахам. ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера цу маьхерча культура дIалаьцадар 1741 гектар кхаш. Дукха къахьега дезаш, лелас ха дезаш культура я дуга. Хьалхарча шерашка геттара дукха халонаш хьалхашка увттар совхоза къахьегамхошта. Совхозе бацар из леладара говзал йола нах, йовзацар дуга леладара агротехника.

Цу гIулакхаша новкъарле йора цу хана хьаувкъам лаккхбара.

Дукха уйла йир совхоза специалисташа де дезачун. Эггара тIехьа лаьрхIар отделенешка звеношка дуга кхедара говзал Iомаю кружокаш вIашагIтоха. Кружокаш хьаеллалехьа специалисташа шоаш дукха литература дийшар, баха хилар кхыча боахамашкара опыт Iомае. Цу тайпара гIулакх дIаоттадаро боахаме хьалкхебар шоай говзанчаш. Цунга хьежжа хIара шера лаккхбала баьлар хьувкъам а.

Къаьстта белгала хилар дуга леладерашта ер шу. ПланагIа 35 центнер дакхха дезача 42 центнер дуга даьккхар совхоза механизатораша. Иштта вIаштIехьдаьлар паччахьалкхенга 3900 тонн дохка дезача 4200 тонн дуга паччахьалкхенга дохка. Паччахьалкхенга дуга дохкар дIахо хьош да.

Маесазарчул дикагIа хьийкъа ялаташ кхедар укх шера Векуев ШаIране кулгалдеча звено членаша. 574 гектарах хIаране тIара 48 центнер дошуа санна цIена дуга даьккхар цар. Цхьаккха хIама ца лоархIаш къахьийгар звенон болхлоша дуга дIадийча гIоне из чуйица даккхалца. Хьувкъам лакха хилийтара бокххача лоархIаме гIулакх хилар шиъ ханнахьеи да ца дойташи дуга чуйица даккхар. Шерра яьржаяр цу хана социалистически яхь механизатораашта, кхашка балхаш дераашта юкъе. Яхье хьалха латташ хьабаьккхар комбайнераш Арсанукаев Темарсолта, Касимов Шира, жаткаш тIа болх беш хинна Ханкушев Байтарха, Осмаев Салавди, кхыбараш.

Атта болх бац дуга чузцар. Хиш дийжа лаьтта тIаьда хиларца кхай тIа яьина машенаш хала лел, йоха а йох. Бакъда, вай бувцача механизатораша сиха тоайора шоай комбайнаш, жаткаш. Балха нормаш 130—140 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтацар цар. Дика толам баьккхар укх шера Хамидов Колла керте латтача звено а. Цу звенон коллективо а тIехкхоачашдир ший декхараш.

Дуга чуийца даьннадале а сатийна яц кхашка. ХьатIадоагIача шера хьувкъама лард йоллара къахьегаш ба механизатораш. Мукъа мел даьнна лаьтта юха оахаш латт. Оахам дарца цхьана аренашка дIакхухь минеральни удобренеш, лаьттанца тIунал дукхагIа хилийтара хий детт.

Иштта механизатораша йоакхо ю 400 гектара тIа дIадийнача гурахь дувча ялата подкормка яра. Шоаш дика тоадаьча лаьтта дIадийнача ялата подкормка еш яхье а баьнна къахьегаш ба совхоза дикагIа бола механизатораш Закриев Хада, Рутигов Iалавди, Вайханов Моска, кхыбараш. Къаьстта чIоагIа хьинар айденна къахьег совхоза къахьегамхоша вай хьамсарча парте Центральни Комитета ноябрьски Пленума а, бархIазлагIа хержача СССР Лаккхехьарча Совета кхоалагIча сессе а материалаш Iомаеш латтача укх денощка. Хьувкъам совбаккхарца, юкъара рузкъа дебадарца вай Даькхен низ дегIабоалабе хьожаргда тхо,—яхаш ба тха совхоза беррига болхлой.

С-У. МАШУКИЕВ,
Гудермеса района «Степной» совхоза агроном.

СССР: МАШАРА СТРАТЕГИ ЧАКХЙОАХАШ Я

ДУНЕН тIа лела гIулакхаш, дунен халкъашта юкъера хьал дегIаахар Советски Союза Коммунистически партеи правительстваи теркама юкъмоттиге латт даим. Из цIаькха а хьахьеккхар КПСС XXIV съездо.

СССР-е яц тIом хьаштболаш, герз Iоаделга хьаштдолаш йола классаши социальни группаши. Кхыча бесса, советски арахьарча политика эгтара лоархIамерча декхарех цаI — из да адамаш дунен кердача тIемах дахар, халкъий кхерамзле чIоагIъяр. ЛеррагIа чакхйоахаш йола Советий Мехка машар беза политика экономически, социально, культурно дегIаахара, СССР-е коммунизм хьалъяра аьттув болаш дола арахьара хьалаш Iалашдара, социализм, халкъий паргIато лорaяра, агрессивни империалистически низаш хьагучадахарам цар гIулакхаш юкъагIдахарам тIаерзаяь я. Хано баьча тохкамах чакхъяьнна я из политика. Из даим советски халкъа бизза тешам бенна, агресси низ болаш юхатохьлга даим советски политикана чухь къоастае ха хьатIакхаьча йола дунен халкъашта юкъера проблемаш къоастаяра тIаберзабаьча конструктивни никъаца, тайп-тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара ленински принцип леррагIа хьаллоаттаярца цхьана тардеш хилар бокъонца бIаргагуш долча дерригача прогрессивни адамаша кхетаеши хьаллоацаши я.

Нагахьа санна Советски Союза арахьара политика машар хьинаре лорабареи дунен халкъашта юкъера кхерамзле чIоагIъяреи политика яле, цунна вIалла тара а бац империалистически державай агрессивни арахьара политика никъ. ТIа-тIа дIахьалхашкахьа ухаш йода адамий общество герзеи агрессеи низаца юхасоцае, вай замалахьарча керттерча кхаь революционни низо — социализмо, дунен халкъашта юкъерча болхлой боламо, колониальнии шоай мукъагIа доацачеи мехкий халкъаша лоаттабеча къамаккортамукъален къовсамо еттача хIамаша тIа-тIа дукхагIа меллуш латта дунен тIара шоай позицеш бера ца йовлийта гIерт уж. Империализма, эггара хьалха американскичун, реакционни агрессивни маIан, «низа позицера» гIулакхаш леладе цун безам хилар къаьстта шаьра хьагучадаьннад укх тIеххьарча шерашка. Дунен цкъа цхьан районеи тIаккха вокх районеи кхохкама кхуврчаш увттаду империалистически гIозараша, тIом хургболча дIакхоачаду дуне. ЛаьрхIад, дунен шоллагIа тIом чакхбаьнначул тIехьагIарча шерашка агрессеи милитаризмаи низий боккха а зIамига а 30 совгIа тIомий герз юкъедаьккха довнаши хьоаде вIаштIехьдаьнна хилар.

Ракетно - ядерни герзах чIоагIа дегаондло ю империализмо къовсам тIа йола дунен халкъашта юкъера проблемаш стратегически «совле» яккхара наькъаца шоашта аьттув болча тайпара къестаяр духьа. Iилма-техническе революцена карагIдаьннарех цо пайда эц наьха вахар тоадара а ца эцаш, дIаккхийтта моттиг хIалакъеча шийн низага диллача бIарга ца дайнача тайпара дола керда герзаши уж дIакхоачашдеш йола средстваши хьаяра. Капитализма дунен тIа цIаккха а ца еннача тайпара сихъеннай милитаризм дегIаахара кхераме процесс. Алхха цхьан 1970 шера НАТО мехкаша тIема кийчо ярга дIадахийтад 103 миллиард доллар. ХIаьта, нагахьа санна Къилбаседаатлантически договора тIема организаци йолаш хьадоагIа деррига ткъо шу хьаийцача, США-си цар цхьоагIонхошеи герз Iоадарга белгтала дукха ахча дIадахийтад — цаIи ахи триллион доллар хIана дахийталац аьнна.

Милитаризаци къаьстта кхераме йолча дIаккаьчай ВIашагIкхийттача Штаташка. Американски империализмо тоъал боккха низ дIабохийт ракетно-ядерни герз кийчдаргеи хьадаргеи. США тIема базаш — зулам гIоттаде кийча йола уж агрессе плацдармаш дунен массе мийнге я.

США чурчен арахьарчеи политикана юкъерча реакцена стимулировани еш бола империализма ударни низ баьб тIема-промышленни комплексах. Духьал ва я хIанз Вашингтона меттел, цун цхьоагIонхошта а тIема расходаш дукхагIа качъеккхар, тIатIа дукхагIа герз хьаделга дIа а дехаш, керд-керда милитаристски проекташ хьалха а йоахаш. Цунах дувца ца хезача тайпара доккхий пайдаш ду сихдаь герз хьаделга юхаозара хьакъехьа еннача моллагIча а предложенена дорха духьале еш йолча монополеша. Капиталa мехкашка хронически инфляци хьахулийташ йола йоккхий тIема расходаш, хадданза хулаш йола валютно - финансови кризисаш агрессивни тIема блокашка гIоллпарча США цхьоагIонхоша тIа-тIа чIоагIагIа еча духьаленна тIаувттaлу.

Милитаризм айлуш латташ хилар холу Англе а — НАТО-га гIолларча ВIашагIкхийттача Штатий партнера мехка. 1970 шера цу мехко тIемага дIадахийтар ялх миллиард доллар хIана хиланзар аьнна хилар.

Кхетадеш да, империализмо качделла герз Iоадаргара хьабоагIаш бола кхерам ца лархIа йиш ца хилар. Дунен халкъашта юкъера хьал кхераме дегIа ца ахийтар, чIоагIа машари халкъаш паргIатта дегIаухилгеи Iалашдар духьа Советски Союзо хила боагIача боараме лоаттаду шиъ герзашцара низаш, тIемеи агрессеи империалистически политикана хоадамболлаш духьалъоттара, машареи паргIатони гIулакха зуламе йола уйлаш хьагучаяхарам юкъагIъяхарам тIаберзабаь никъ чакхбоах.

Советски Союза Коммунистически парте съездо хьаоттаьй машара дунен халкъашта юкъе цхьана леладу гIулакхаши бахьан долаш лоаттабеча къовсама массе оагIорахьара программа. Дунен шеррача общественносто, халкъий овлангара хьашташи сийрда кхоанен еза йолаш мел бараша чIоагIа раьза хиина тIайийцар из керда советски инициатива, белгалдаьккхар дерригача адамашта из боккхача лоархIаме хилар. «Машара программ», «Керда машаре наступлени», «Советски Союзо машара гIулакха юкъе лаьца доккха дакъа», — дукххача мехкашка иштта мах баьб советски инициатива.

Машара программа тIа йоккха моттиг хетаю герз Iоадара духьала, герз дIадаккхара — вай замалахьа лоархIамегIарчеи цу цхьан ханна чоалханегIарчеи проблемаех цаI къоастаяра даькъе гIулакхаш чакхдахар духьа лоаттабеча къовсама.

Ховш да, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш латтараи герз дIадаккхара даькъерча гIулакхашцеи юкъе бокъонца бувзам хилар. Нагахьа санна дунен халкъашта юкъера гIулакхаш моллагIча тайпара тоадаро герз дIадаккхарах дола дешаш къоасталара дикача оагIорахьара влияни йойя, тIаккха герз дIадаккхара даькъерча моллагIча толамо а шеко йоацаш дикача оагIорахьара воздействи ергья дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дегIадаахкара. Герз дIадаккхара юкъе гIолла мара аллац машари кхерамзлеи Iалашъярга бода никъ.

Герз дIадаккхар духьа лоаттабу къовсам Советски Союзо пропаганда лозунг санна, белгтара эффект яккха дагахь лелаю кампани санна лархIац. Из ба Ленина хана денз Советски паччахьалкхен арахьарча политически гIулакхех дIакъастаргдоаца дакъа хиннеи дIахо а хургдолаши бола леррагIа чакхбоаха, кIоаргга уйла яьи Iилмаи ларда тIа бакъбаьи политически никъ.

Советски Союзо, кхыча социалистически мехкаша чIоагIеи леррагIеи лелаю позици бахьан долаш, машар безаш мел долча низайша цар политика хьаллоацаш хилар бахьан долаш укх тIеххьарча хана вIаштIехьдаьннад тIема кхерам кIезигбеш, герз Iоадара доазонаш готдеш йола хьадда результаташ яха. Цунца дувзаденна эггара хьалха цIи яккха еза боккха дунен халкъашта юкъера лоархIам болаш, ядерни герз доаржа ца дарах долча Договора а хIаьта иштта кхыдолча, космически аре, фордийи океанийи бух тIа ядерни герз дIатарделга дехкача лоархIамеча договорий а.

Женевски комитете переговораш еш я адамий общества вахара юкъера цIендаь бактериологически герз дIадаккха дезаш йола дунен халкъашта юкъера конвенци яра хьакъехьа. Цу дешах хетараш цхьадолча даькъе тоъал вIашкадаьхкад. Дунен общественносто еча воздействегIа официально хьаккхайкаданза яланзар США-и Англии социалистически мехкаша дIачуеннача проекта ларда тIа дунен халкъашта юкъерча конвенце текст оттаяра болх лелабе шоаш кийча хилар. Цу конвенцена сихагIа кулгаш яздара тIехьа къа а хьегаш, Советски Союзо кхыча социалистически мехкашца цхьана къовсам лоаттабу империалисташа агрессивни тIемашка, къаьстта а Индокитае, хIаьта иштта къамий-кортамукъален боламашта а вешта, шоай мехкий халкъашта а духьала шерра пайда эцаш дола химически герз дехкара тIехьа а.

Укх гIеххьарча хана СССР-аи США-иеи юкъе переговораш еш я оборонительни наступательни стратегически герзашта доазув оттадара хьакъехьа. Геттара дика гуш да, уж переговораш бакъахьарча оагIорахьа чакхъялар шинна а мехка халкъий хьашташа, массане юкъара машар чIоагIбара декхаро ма яхха хургхилар. Цу переговорашка толам баккхара дизза дола хьал да шаккхе оагIува цхьатарра кхерамза хилара принцип тешшаме кхоачашъяр, вокх оагIонцара шийна цхьаннена совле яккха гIертилга дIадаккхар. ЛеррагIа духьал цу позице тIа латтащ хьайоагIа Советски Союз.

Укх тIеххьарча шерашка карагIа мел даьнна хIамаш — уж догдоахийташ бола, цхьабакъда, герз дIадаккхарга бодача новкъа юхьанца баьккха гIа мара бац. Ядерни герз — дола хIама хIалакйеш, кхерамегIа дола герз — хьакхиннача хана денз из юкъедоаккхаргдоацаш дежийта, хьа ца деш социадайта, цун запасаш дIаяхеи геттара хIалакьеи, ядерни герза деш дола деррига тохкамаш, лаьтта кIал дераша тIехьа, массе меттеи массанеи геттара социадайта гIерташ хьайоагIа Советски Союз. Цунах тIема кхерам дIабаккхара гIулакха юкъе лоархIаме дакъа лацар хургдар, цо новкъостал дергдар дунен тIара хьал унахцIена хилийтара.

Герз, къаьстта а ядерни, дIадаккхара лоархIаме дешаш, кхетадеш да, гIулакхаца хьашт долаш йолча ерригача оагIонаша дакъа лоацаш ца хилча къоастадулаpгдоацилга. Советски правительства предложени еннай цу гIулакха пхе ядерни держава — СССР, США, КНР, Франце, Англе — конференци гулъе аьнна. Цу цхьан ханна цо дIакхайкадаьд, ядерни герз дIадаккхарга вугаш дола дизза гIулакхаш чакхдахара тIагIертта къахьега дезаргдолга. ХIаьта переговораш ярах вIаштIехьбаргболча батрах лаьча аьлча, цо чулаца йиш я ядерни герз дIадаккхара тIадерзадаьча гIулакхий ерригa комплекс санна, иштта ха дIа ме йода цу деша тIаугаш дола къаьст-къаьста гIулакхаш а.

Дунен тайп-тайпарча районашка ядерни йоаша зонаш хьаяра тIехьа я Советски Союз, царех моллагIча районе цунах ядерни герз Iоадара доазув оттадарга, кхохкам кIаьдбарга, паччахьалкхенашта юкъе корта болаш цхьана леладу гIулакхаш лертIадахара хьалаш кийчдарга долхача наькъех цаI а лоархIаш.

Дерригача дунен тIа чIоагIа горъяьнний КПСС XXIV съезде хьаоттаяь тIема низаш вIашдухьал этта латтача районашка, эггара хьалха — Центральни Европе, къаьстта кхераме дола герзашцара низаши герзаши кIезигдара хьакъехьара предложени. Цу дешах шоашта хетар цкъа санна дукхаза а дIакхайкадаьд Советски Союзо Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача кхыча социалистически мехкашеи. Из къоастадарга бодача наькъа тIара практически результаташ боккхача лоархIаме хургъяр европейски континенте кхерамзле Iалашъяра.

Лакхе цкъа белгалдаьккхад, герз Iоадаро общества мел доккха зе ду. Советски Союз кийча я тIема гIулакхашка, эггара хьалхарча аргIанна йоккхийча паччахьалкхенаша, дIаухийтар кIезигдара хьакъехьа барт вIаштIехьбаккха.

Массе тайпара герзаш Iоаделга кIезигдар духьа лоаттабеча къовсама хулам балара лоархIаме да деррига мехкаш, деррига халкъаш цунна юкъедахкар. Цудухьа Советски Союзо, хьалхагIа а ше из даьча тайпара, предложени еннай массе тайпара герз дIадаккхара дешаш дувцара дерригдунен конференци гулъе аьнна.

КПСС-ои Советски правительстваи шоай де йиш йолаш мел дола хIама ду КПСС XXIV съездо хьаоттаяь, тайп-тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара ленински политика дIахо яхьара маIан долаш йола машара программа кхоачашъяра, паччахьалкхенашта юкъера доттагIала гIулакхаш дегIаккхувлара, халкъаша массе оагIорахьара цхьана гIулакхаш леладара. Из политика чакхъяхар къаьгга хьахьоккхаш а лоархIаме хIама а да КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Югославе, Венгре, Болгаре, Франце, ГДР-е аьнна визиташ, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорний керте дола советски партийно-правительственни делегаци ДРВ-е ахар, СССР Министрий Совета Председателa А. Н. Косыгина Алжире, Марокко, Канаде, Кубе йихьа визиташ. Советий Мехка чIоагIа машар безаш хилар хьахьоккхаш йола уж визиташ бахьан долаш барт вIаштIехьбаьннаб вай замалахьарча лоархIамегIарча проблемашта, машари массане юкъара кхерамзлеи чIоагIъяр духьа дIахо дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладара аьттув болаш дола хьалаш вIаштIехьдаьхад.

Ноябрь бутт бовш КПСС Центральни Комитета Пленумо массава раьза а волаш тIаийцар чакхъяьккхача дерригача дунен тIа чIоагIа машар оттабара тешшаме предпосылкаш хулийташ йола КПСС XXIV съездо хьаоттаяь арахьара политически программа чакхъяккхара ЦК Политбюрос баь болх къоабалбеш бола, «Парте XXIV съезд хинначул тIехьагIа КПСС ЦК-ас дунен халкъашта юкъе леладаьча гIулакхий хьакъехьа» КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева яьча докладах бола соцам.

Советски коммунистий XXIV съездо къоастам боллаш вIаштIехьъяьккхар тIом ца хилийтара хIанз мел эша торонаш хиларах йола вывод. Наьха сакхетамагIа социализми машари вIашагIдала йиш йолаш дац. 1920 шера а тIехьа В. И. Ленина яьхад: «...дунен тIа бахача дуккха а дукхагIа болча наха къобалъю вай машара политика» (В. И. Ленин. Соч. бизза гуллам, т. 40, оагIув 177). Иштта лоархIаме да уж дешаш тахан вай денощка а. Ший ерригa влияни, ший ерригa сийлахь-йоккхача державa престиж СССР-о дIа а тийннай, дIа а тел машар бахьан долаш а адамаш ракетно-ядерни катастрофа кхерама кIалхардахар духьа а, халкъашта юкъера доттагIали цхьана леладу гIулакхаши бахьан долаш, герз дIадаккхар духьа — машара тешаме гаранти бахьан долаш лоаттабеча бакъахьарча къовсама.

Леонид ЧЕРКАССКИЙ,
исторически Iилмай кандидат.
(АПН).

ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЕШ

УЧАСТКОВИ ИНСПЕКТОР

Шелковской чурча гIулакхий отдел республика чурча гIулакхий министерства дикагIчарех лоархIаш я. Цу отдела личии состава карагIдийна дика хIамаш дукха да. Царех да доккхий зуламаш хьагучадахар, хьовзам хиншача сага цу сахьате оаршагIа а баьшна новкъостал дар. Лоаша аьлча, долла хIама ду укхазарча нахи советски саг сатийнеи дог делаши вахийтара, ший диззача хьинарца цо къахьегараи салаIараи. Цу бакъахьарча балха тIа доккха дакъа кхоач отделе участкови инспекторашка. Царех цаI ва укх очерка тIа вай вуцаргвар. Из общественни порядок лораеш ха тIа латта саг ва Магомедов Алампаший СаIид.

ТIемахо волаш доазон тIа лаьтта Магомедов чурча гIулакхий органашка балха венав духхьал «дего ца вуташ». Бер долча хана денз хьагар из милицерча балхах. Советски Эскара мугIарашка гIулакх, де ваха веза ха хьатаэттача тIема комиссара тIехьара дIа ца воалаш лелар из доазон тIа латтача бIуца гIулакх де ше вохийтилга дехаш. ТIах аьнна вола зIамига саг къар ца валарах раьза хинна хургвар военком — СаIида дехар кхоачашдир.

Лакхача, нийсача, унахцIеначa дегIара волча цу зIамигача сага, эггара хьалха вовзашехьа безам тIабода. ГIулакх, эхь-юхь, эздел долаш, дика дог-уйла йола тешаме саг ва из. ХIанз 5 шу гаргга ха яьннай милице зIамагIвола лейтенант Магомедов Червленни станица 8 эзар гаргга саг вахача территоре тIа бIарг локкхаш вола. Йоккхеи чоалханеи я участок. 1967 шера шийл хьалха цига хиннача участкови инспекторагара ше участок хьаэцаш, СаIид юххьанца шеко йолаш хилар: «ЛоархIавергвий - хьогI со цу участках» аьнна хеташ. Цхьабакъда хьалхарча денноше а кхетадир ю, ше гIулакх деча участке шийга цхьаннета бокъонца дика порядок оттаюлургйоацалга. Цу гIулакха эггара дикагIвола гIонча — нах, станицера еррига общественность. Цхьабакъда, наьха деганка кхоачаргвола дIоагIа лаха дезар, шийна балхаца, гIулакх леладе харца дIахьокха дезар, бокъонца ше халкъа гIулакх деш, цун хьаштаи лорадеш хилар. Цу декхарах а, Iалаьмате халача декхарех, дика лоархIавир СаIид къахьегама никъ ше дIаболабьча юххье. Керттердар вIаштIехьдаьннадар, гIулакх лерттIа кхоачашдеш хиларца станице бахача нахага ше лархIийта хайра цунна. Ше лархIийта, шийцара безам совбаккха вIаштIехьдаьннад участковеи станице бахача нахеи айхха цхьан болх барах. ХIьта массазара гIончий, энтузиасташ хьашт мелд а болаш ва СаIид. Царех ва юкъерча школера физкультура хьехархо Золотарев Виктор Михайлович, «Червленный» колхоза дружина командир Толстов Евгений Иванович, колхоза шофер Мазаев Салаха Бухади, дуккха кхыбола новкъостий.

Участкови инспектора къаьстта уйла тIайохийт кхувш боагIараштa юкъе зуламаш ца хилийтара беча балха. Цу гIулакха Магомедовна доккха новкъостал ду № 11 йолча школа-интерната директора Екимочкин Василий Ивановича. Кхувш боагIараша даьча зуламех цхьаккха а участкови инспекторен цун гIончашей теркал ца деш дисац. Духхьал общественностаца айхха бувзам хилар бахьан долаш участкера деррига уголовни зуламаш керттерча даькъе сихха хьагуча а доах, дIа а доах. Цу гIулакха керттера хьалхле участкови инспекторага Магомедов СаIидага я.

Станицерча моллагIча цIагIа веза хьаша вий тIаэц СаIид. Улица тIа вIашагкхийттача шоай саготагIа долча гIулакхашта дагабувл цуница нах, моллагIча деша цунгара хьехам бех цар. ХIьта гIулакх довза а довзаш деррига хаттараштa жоп далара, дуккхен кIоарггеи ховш хила веза ше а.

1970 шера милице Лакхерча школе деша вахар СаIид. ХIанз шоллагIча курсе ва из. Участкови инспектора карагIдаьнна дика хIамаш дуккха а да. Дерригаш-м дийца а варгвацар уж. Цхьабакъда, Магомедова ший болх цIенеи тешамеи лелабеш хилар хьахьокхаш дола цхьа масал доаладе безам бар са. Урус-Мартана районе ГихтIа вахаш а шофералла болх беш а вола Бакашев Махьмад, лочкъаяь 1500 кирпишк а яхьаш Червленни станице а вена, из йохка гIерташ хиннав. Цхьабакъда, участкови инспектора Магомедова ший кирпишк а тIехьа лаьцав из. Дош дийцачул тIехьагIа 1,5 шу суд а яь чувеллав.

ФуннагIа деш СаIид воалле а, холу болх дукха безаш, общественни порядок телхаеращца машар боацаш, ший участке хьокхаме общественни порядок оттае чIоагтIа лоьш из хилар. Боккха болх чаххбоаккх участке тIехдаьха малараш меларашца къовсам лоаттабара. Маларо геттара чIоагIа толхабаьраш административни наькъаца, дарба дайта ухийт. Из тIакхаьчар станице бахача М. И. Яицковна, А. К. Борисхина, маларо толхабаьча кхычарна.

Станицерча наха, участкови инспекторо ший болх геттара дика лелабеш хилар бIарга я гуш, къахьегамхой депутатий станичии Совета исполкома членалла хержав СаIид.

Республике дикагIболча участкови инспекторех цаI ва Магомедов. Цудухьа хозахетдаь дац милице зIамагIволча лейтенанта сурт Нохч - ГIалгIай АССР МВД Сийлеи доска тIа хьалтеха доалла хIанз шоллагIа шу хилар.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
милице лейтенант.

СУРТА ТIА: зIамагIвола лейтенант С. Магомедов.

МИЛИЦЕ БОЛХЛОЙ ГIУЛАКХАШ

Грознера Орджоникидзе бодача автотрасса тIа, гор. Назранe никъ дIачухьоввзача метте лаьттача ГАЗ-21 яхача машона дIа-тIа а ваха, урсаш тIаоттадаь машен дехкаш вар тIера Iо а ваьккха, цу тIа хайша далийлхха бахаб зуламхой. Зуламхой лаха а зулам тахка а аьнна группаш вIашагIъехкар Назранера районa чурча гIулакхий отделе. Царех цхьан группана юкъе вар района паччахьалкхен пожарни надзора инспекце начальник техслужба капитан нов. Ш. А. Бекови милице отдела следователь милице лейтенант нов. А. М. Дзарневи. Уж Назранера ТIой-Юрта бодача новкъа бахар. ТIой-Юрта бахача нахага хьаьттача «Волга» яха автомашен малагIча оагIорахьа яхай а хайна, Долакха-Юрта баха лаьрхIар цар. Цига цхьан улица тIа латташ корабир царна зуламхой а дIайига машен а. Зуламхой цигтача лийца а лийца, милице отделе хьабоалабир. Уголовни дош гIоттадаьд царна духьала. Цу тайппара, ни. Ш. А. Бековеи А. М. Дзарневеи операци кхетамца чакхъяьккхар бахьан долаш массехк сахьат далалехьа из доккха зулам хьагучадаьккхар.

Республика чурча гIулакхий министра приказагIа шоай балха декхар тешаме кхоачашдарах а цу хана инициатива йолаши хIамах сакхувши хиларах а новкъосташта Беков Iабида Шахмарзийнеи Дзарнев Махьмада Абдурахьманаи ахчан преми еннай.

* * *

Ножай-Юрта районе керда хьадаьнна ялат лочкъадаьд КПСС XXII съезда цIерагIча колхозе. Района чурча гIулакхий отдела следователa нов. Чаалаева цу зулама духтIаеала гIерташ боккха болх баьб. Из бахьан долаш паччахьалкхен рузкъа лочкъадаьр хьа а леха, лаьца чувеллав. Из хиннав 2500 килограмм кIа лочкъадаь гражданин Джабаев. Района халкъа судо дош а дийца, лаьца воаллаш яккха 3 шу суд яьй цунна.

Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министра приказагIа болх тешаме барах Ножай-Юрта районни чурча гIулакхий отдела следователа нов. Н. Ш. Чаалаевна ахчан преми еннай.

* * *

Декабрь бетта цхьан дийнахь гор. Грознерча Центральни рынке шоай балха гIулакх кхоачашдеш лелаш хиннаб милице сержант В. В. Петрови милице зIамагIа вола лейтенант Н. И. Гребенюкови. 21 сахьат даьнна хила мегача хана Петрова бIарг кхийттаб «Рыба» яхача № 1 йолча тика ков чу а ийкха, ахча лочкъаде тика корах чувала гIерташ воаллача шин сагах. Петровеи Гребенюковеи лийца а лийца, Заводской района чурча гIулакхий отделене бигаб зуламхой. Лийцараш Азниеви Татаеви хиннаб. Дош техкача гучадаьннад цар хьалхагIа а массехказза къоал даь хилар. Азниеви Татаеви хIанз лийца боахк, суд ергйолаш ба.

Кхераме зуламхой лувцара фе а хIамах сакхувш а, майра хиларах Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министра а заводской района чурча гIулакхий отделерча охрана отдела начальника а приказегIа ни. В. В. Петровнеи Н. И. Гребенюковнеи совгIаташ деннад.

* * *

Грознерча станце вокзала гаьна доаццаш хиннад из. Бийсанна, ха яхача хана «Лакомка» яхача кафе чу нах вIашагIлетаб, хIаьта цигтача цхьан гражданина кертах урсаца човнаш яьй. Из гIулакх ишта хиннилга шийна ма хайитехьа а милице линейни отдела инспектора — дежурне, милице капитана нов. Л. М. Васылькова цу сахьате човнаш хиннар медпункте вигийта, зуламхой лувца милице наряд яхийтай. Милице сержанта, гор. Грозне линейни отдела милиционера Четверикова вIаштIехьдаьннад сихха оарцагIа а ваьнна зуламхошта тIакхе а уж бовза а, хIаьта уж дукха ха ялалехьа лийца а лийца, милице линейни отдела болхлой новкъосталца дежурни часте боалабе а.

Республика чурча гIулакхий министра приказагIа зуламхой лувцара гIулакха тIах аьннеи хIамах сакхувши хиларах милице капитана Л. М. Васильковнеи милице сержанта Четвертиковнеи ахчан преми еннай.

ПИОНЕРСКИ БОЛХ ТОАБАРА

ХьатIакхувш йолча тIехьенна кхетам лулга тоадара декхар школана хьалхашка латтача хана тIа-тIа дукхагIа дIадех вахаро пионерски организаце болх эффективнегIа хилийтар.

БоккхачалоархIаме да ший балха план оттае ховргдолаш, дружина сборий деиош, пионерски актива занятеш, тайп-тайпара клубий занятеш нийса оттае ховргдолаш вожати Iомавар. Из берригa болх беча пионерий вожатеца бувзам лоаттабе беза пионерски организатора. Бакъда пионерски организатора болх воккхагIволча вожатеца беча балхаца чакхбоалаш бац. Организаторо юкъарчал доацаш берашца пионерашца болх бе беза, дружина совета занятешка къамаьл де деза.

Организаторгара цхьайолча моттиге дIадех мероприятеш кийчъечеи уж чакхйоахачеи юкъарчал доацаш дакъа лацар, вокхазахьа пионерски активана организаторски говзал Iомаяр, кхоалагIчахьа — хаьдда дола гIулакхаш кхоачашдара хьехам балар.

Бакъда эггара керттерадар берий коллектив дегIаахара хьакъехьа вахарца дувзаденна дараша дIадехарашка хьежжа пионераштa хьалхашка латта декхараш кхоачашделга кхетамца а, хан - ханнахьа а оттадар, уж кхоачашдара торонаш царга шоашка лахийтар да. А. С. Макаренкос белгалдаьхад бера хьалхашка декхар латте, декхар кхоачашдар царна бехктокхаме хете берий инициатива айлуш хилар. Цудухьа чIоагIъе а дегIайоалае а еза пионерий самодеятельность.

Бакъда из дац пионерски балха организатора хIама гунахьа ца хилара никъ лаца беза яхилга, хIана аьлча цхьаккха ца хьожаш йолча самодеятельносто гIалаташ де тарлургда. Ше методист хилар ах тарра, организатор декхарийла ва пионерски постий, клубий, штабий балха педагогически Iилма дIадехача тайпара кулгалле, пионерски балха структура шаблонии ца хилийта. Из декхарийла ва пионерски организаце ерригача звеньяша шоай болх идейно - политически лостам белгтала болаш вIаштIехьбаккха.

Организаторо пионераштa хьалхле лелаю отрядий вожатешка гIолла. Цу хьакъехьа хьокхам эца мегаргболаш кхоачашду шоай декхараш №№ 2. 4. 41. 12. 17 йолча школашка. Бакъда дукха моттигаш нийслу отрядашка вахийта 100—150 комсомольца юкъера 10—15 вожати ца коравоагIаш.

Фух цун бахьан? Цун бахьан да пионерашца беча балха тIехь берий общественни балхаца безам ца болийтар. дукхагIола бераш де гIулакх тIа ца дуллаш цуташ хилар шоаш баьча балхах цар отчет ца телар.

Кхеталеш ма дий, организатора цхьан ханна комсомольцашцеи пионерашцеи болх булургбоацаш хилар. Цхьабакъда ледара болх беш йолчарга бIарг лакха-м беза цун. Организатора ха деза болх во беча, деша во дешача отрядашка бераша во хIана деш, общественни болх цар хьинаре хIана бац. Цхьабакъда пионерски балха организатор пионерски балха юкъера кхоачамбоацараш довзаш ца хилча тила тарлу из бераш во дешаш а общественни балха тIера боацаш а.

Пионерашца беш бола болх хала, бехктокхаме, дукха чоалхане организационно - педагогически декхараш кхоачашде дезаш хиларах, цу болха формаши методаши эрганьха тоае езаш хиларца бувзабенна ба. Цудухьа тешшаме ях вай, нагахьа санна пионерски дружинашка болх дика леле, пионерски балха организаторо классашкеи школеи боаца болх дика вIаштIехьбаьккхаб цунна нийса лостам беннаб.

Е. ГЕЛЬМАН,
горОНО заведующе заместитель.
г. Грозне.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

№ 23 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепатеха араяьнна КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» 23-гIа номер республике атеистически болх вIаштIехьбаккхара дешашта хетаяь я.

«Партийни организацей низ бола, вахара лоархIаме декхар» яхача передовой статья тIа дувц республика парторганизацеша пайда эцаца атеистически балха формаех, хIаьта из болх дIахо эргабоахаш тоабара хьехам а лу.

«Лектора, агитатора, политинформатора долча новкъостала» яхача рубрикана кIал кепатехай «Христински морала реакционни маIан» яха Нохч-ГIалгIай пединституте философеи Iилмаи коммунизмаи кафедра доцента, политически дешара ЦIагIарча Iилмаи атеизма дешашта йолча методически совета председатела Е. Ковнацке статьяи «ХIанзарча ислама модернишки тенденцеш» яха филологически Iилмай кандидата, Нохч-ГIалгIай историе, метта, литература Iилма-тохкама института сектора заведующе Ю. Айдаева статьяи.

Номер тIа я «Атеистически балха опытацара» яхача рубрикана кIал язъяь дукха материалаш. Укхаза кепатехай «Общественноста низ» яха А. Ковалева, «Аз ишта бу из болх» яха Т. Чернова, «Химикий Дворецe» яха О. Корягиннай, «ЦIагIара лектореш» яха Д. Чапсуркаева статьяш.

Блокнота тIа еннай беседай тематика, литература могадаьд, кхыйола материалаш а кепатехай агитаторан политинформаторан долча новкъостала.

ХЬАЖАЛАШ! БУВЗАМА КАБЕЛЬ

Лаьтта кIал гIолла йолха бувзама кабельни линеш толхайича йIаьххача хана телефонни телеграфни бувзам хоадабу, радиовещании телевидении юкъагIйоаккх. Цул совгIа, наха а кхераме да из, хIана аьлча бувзама кабелаш йоккха напряжени йолаш я.

ГIишлошъеча организацей, чуIеча цIеной-эксплуатационни конторай кулгалхой!

Дагакхабалаш, лаьттанца деш мел дола балхаш горисполкомагара е райисполкомагара мукъа боацаш де йиш йоацилга. Лаьтта кIал гIолла йолхача кабелий гIирсаш долча моттигашка дергдолча балхашта царна эксплуатаци еча бувзама предприятешца дагадовла. балхаш дIадоладале кхо ди хьалхагIа бувзама кабельни служба вийкал веха веза, из тIа а воалаш мара кхоачашде мегаргдац уж.

Новкъостий прорабаш, мастераш, экскаваторщикаш, бульдозеристаш, лаьтта оахкача тайп-тайпарча машенаш тIа балхаш деш дола машинисташ!

Диц ма делаш бувзама кабельни линеш лораеча зонашка механизировании хьсапе лаьтта оахка балхаш де йиш йоацилга, хIана аьлча цар толхае тарлу телефонни канализации кабели. «Бувзама линеш лоаяра правилашеи». «Бувзамеи радиофикацеи линей трассай лораеча зонайи просекийи доазонел чухьа балхаш дара условешеи» яхар кхоачашделаш.

ЗаконагIа бехк бу лаьтта кIалхара бувзама кабельни линеш толхайича!

СССР бувзама Министерства бувзама линейно - кабельни радиорелейнии гIирсий керттера управлени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 декабрь

10.00 — Передачай программа. 10.05 — Кердадараш. 10.15 — Дешархошта. «Щеча лер лохарий клуб». 10.45 — «Сцена майдаи тIа» яха художественни фильм. 12.10 —«Пятилетка боаха гIа» яха телевизионни очерк. 12.25 — Музыкальни киоск. 12.55 — Кердадараш. 16.50 — Передачай программа. 16.55 — Кердадараш 17.05 — Керда городаш хьалъяра гIулакха хакъехьа. 17.35 — «Памятникаша хоам бу» яха телевизионни фильм. 18.00 —Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.20 —«Боргбоаца ала» яха киноочерк. 18.30 — Миллионний ленински университет. Соцам кийчбареи из кхоачашбаьбий тахкареи хьакъехьа. 19.00 —Къонана кхалнаьха республикански слете дакъа лоацараштa дола концерт. 19.30 —«Директор» яха художественни фильм (шоллагIа сери). 20.45 — Дунен халкъаш та юкъера обозрени. 20.55 — Передачай программа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «ГIулакхаш лелалеш волча сага Iуйрен» «Къувсари» яхача Гогола дувцарех йола телевизионни спектакль. 22.10 — Хоккея кхо ха. Советски хоккея 25 шу дизарга. 23.10 —Кердадараш. Передачай программа.

15 декабрь

10.00 — Передачай программа. 10.05 —Кердадараш. 10.15— Дешархошта. «МугIарегIа айтта пионераш болх». 10.45— «Зося» яха художественни фильм. 11.50— УССР Заслуженни самодеятельни ансамбла концерт. Запорожьера передача. 12.20 —Пятилетка боаха гIа. 12.30 — Кердадараш 16.45 — Передачай программа. 16.50 —Кердадараш. 17.00 — Дешархошта. Фадеев ваь 70 шу дизарга. Берий книжкай ЦIагIара передача. 17.36 — Короткометражни фильм. 18.10 — Бераштa дола мультфильм. 18.35 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.00— Хоамаш, реклама. 19.05 — «ШариIатеи Iадатеи обществана ду зулам» яха беседа (гIалгIай меттала). 19.20 — СССР Паччахьалкхен преме фильмаш-лауреаташ. «Саг вера бехке ву» яха художественни фильм 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — Анчаров. «Денна тIехьа ди» яха телевизионни спектакла премьера. КхоалагIа дакъа «17 март. ера». 22.30 — Спортивни дневник. 22.50 — Кердадараш. Передачай программа.

РАДИО

14 декабрь

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.50 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Нохч-ГIалгIай ашарий концерт (гIалгIай меттала). 9.15 — «Депутат» яха очерк (гIалгIай меттала). 9.30 — «Дай-мехка музыкальни вахар» яха радиожурнал (нохчий меттала). 16.05 — Пятилетка хьалхара шу. Промышленноста болхлошта (нохчий меттала). 16.20 —«ХIанз а школа йистеяьккхаяц» яха передача (эрсий меттала). 16.35 — «Динах тигшача хулаш дар» яха беседа (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

15 декабрь

6. 30 — Иллеш, халхара ашараш (нохчий меттала). 6.50 — Хоамаш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 —«Юрта интеллигенцех дола дош» яха корреспонденци (гIалгIай меттала) .8.40 —Беламе иллеши ашараши (нохчий меттала). 9.15 — «Церташ лорае» яха лора беседа (нохчий меттала). 9.30 — «Россия —са Даьхе» яха иллей концерт (эрсий меттала). 16.05 —«Юрта исполкома председатель» яха очерк (нохчий меттала). 16.20 — Юртара вахар. Юрта боахама болхлошта (нохчий меттала). 16.35 —Парте планаша дог урауттаду Промышленноста болхлошта йола передача (гIалгIай меттала). 16.50 —«НТИ». (эрсий меттала). 18.00 —Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14— Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 19.30 — Вай долча хьоашалгIа венав поэт Георгий Ладонщиков (эрсий меттала) 20.00 — Кагирхой вахар. Кагирхошта йола радиовыпуск (нохчий меттала.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, малхбузехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 1—6, Грозне 3—5 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

ДIахорча шин дени шин буси морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а ёкхаш, лоа увш догIа а делхаш, малхбузехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 4 градус шелалгара 1 градус йIовхалга кхоачаши деношка 1 градус шелалгара 4 градус йIовхалга кхоачаши хила а тарлу.

Метеостанци.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-51, 364051, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.— 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-51, 364051, ул. Ленина, 11 (3-й этаж) Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства— 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ052289. Заказ № 10710.

Доазол дехьара

ПОРП VI СЪЕЗДО БОЛХ ЧАКХБАЬККХАБ

ВАРШАВА, 11 декабрь. (ТАСС спец. корр.). Польски вIашагIкхийттача болхлой парте VI съезда тIеххьара заседани хилар тахан культураи Iилмаи Дворецe. Заседане хьакхайкайир парте VI съездо хержача ПОРП Центральни Комитета хьалхарча пленума решенеш.

ДIаьхдаь тIоараш а детташ тIэийцар делегаташа Эдвард Герек ПОРП Центральни Комитета Хьалхарча секретаралла харжарах, ПОРП ЦК керда хержача Политбюрои Секретариатеи составах баь хоам.

Съездо массава раьза а волаш тIаийцар документаш: «Польски Халкъа Республика дIахо социалистически наькъаца дегIайоалаяр духьа» баь соцами «Европерча кхерамзленахи цхьана гIулакхаш леладарахи» йола резолюци.

Съезде дош хаддаш къамаьл дир ПОРП ЦК Хьалхарча секретара Э. Герека.

ПОРП VI съездо, аьлар Э. Герека, доадензар парте, болхлой классо, польски халкъо шийта даьха дог. Цо из кхоачашдир эггара хьалха Центральни Комитета 7-гIа пленум хинначул тIехьагIа вай парте тIаийца, 8-ча пленуме нийсъяьи леррагIа чаккйоахаш хьайоагIеи политика массава раьза волаши хоадамболлаши къоабалъяр бахьан долаш. Съездо дегIайоалаяьи йIаьхий яьи йола из политика тахан — цун решеней ларда тIа — вай парте никъ а хиша дIаэттай. Из ба марксистско-ленински никъ. Цо хIанзарча этапе хьаллоаттаду вай халкъа вахара лоархIамера хьашташ, социализм хьалъяра гIулакха цо даьха толамаш дIахо а лахараи чIоагIдараи тIаерзаяь я из, хьаллоац общества эшеи дагалаттеи керда хIамаш.

Шийга даьха дог доадаьдац съездо, кулгалдара методий деформаци харцъяра а шийн балха ленински принципаш юхаоттаяра а даькъе вай парте лаьца принципиальни никъ массава раьза а волаш бакъбарца. VI съезда решенеи соцамаши тешшаме торонаш хулийт болхлой классацара, дерригача халкъацара вай парте бувзам, парте идейно-политически низ дух бувла керттера. хьаст, вахара деррагача доакъошка цо беча балха толама йола гаранти, социализм хьалъеча кулгалдара дакъа цунга хилара лэрдаш лоархIалуш бола бувзам чIоагIбара.

Массава раьза волча хьалашка тIаийцар VI съездо ший решенеш. Вай балхо хьахьекхар кхетам биззача боарамга кхаьчан самокритика йолаши хилар, хьаьдача дешаех хетараш вIаши нийсдеш, гIулакхаш къоастадара дикагIа йола решенеши методаши творчески наькъаца лохаш хилар. Политически дешашта барт вIашагIа ца кхеташ хIама дац вайна юкъе. Вай вIашагIа дувзадолийт Польша дегIайоалаярен парте, политикаи керттеча проблемаех хетараш цаIаш хиларо. Съезда итогаша чIоагIбу парте идеологически низ, социализмана зуламе йолча тенденцеша машар ца хилар, шеко йоацаш марксизма-ленинизма низ болча принципашта ца тешаме хилар.

VI съезда керттера итог—из я социалистически Польша дIахо дегIайоалаяра программа. Из партеи паччахьалкхени гIулакхий керттера директива а хиина дIаэттай, цо белгалду дерригача халкъа дагалаттараш, цудухьа из кхоачашъяра хетабергба вай воай къахьегам.

Цу программа керттера лерхIар — Польша социально-экономически дегIайоалаелта сихдари гражданий вахара хьалаш бокъонца тоадари.

Вай съездо мел даьча соцамаша а цу балха атмосфера а, йоахар дIахо Э. Герека, бокъонца бакъйир Польски вIашагIкхийтта болхлой парте лоарзагIа яргйоацаш пролетарски интернационализмана тешаме хинней хурги хилара, хIаьта вай мохки вай халкъи социалистически содружестванеи дунеи антиимпериалистически фронтаи тешаме звено хиннеи хурги хилара ларде улла истина. VI съездо хьахьекхар вай партеи халкъеи сийлахь-йоккхача Советски Союзацара дег чура меллург йоаца цхьоагIо, вежарий доттагIал, цхьана леладу гIулакхаш. КПСС-ацара вай парте идейни юкъарал, Советски Союза халкъашцара вай халкъа доттагIал — дохаргдоацаш да.

Ший къамаьл чакхдоаллаш Э. Герека Польша берригa къахьегамхой тIахьийхар съездо тIаийца социалистически Польша дIахо дегIайоалаяра программа толаме кхоачашъяра шоай хьинареча къахьегамца новкъостал дара.

Эггара хьалха вай партех, цун члений, организацей, органий балхах тийша хургда съездо бIарчча мехка. хIара района, хIара предприятена оттадаь декхараш кхоачашделга, хьакхайкадир Э. Герека.

Э. Герека хьакхайкаду ПОРП VI съезд дIакъовлар.

ЧIоагтIа дегаш айденна а болаш «Интернационал» яха пролетарски гимн лохк съезда делегаташеи хьаьшашеи.

США-рча халача хьал тIе йолча школашта кхоачамболаш финансови новкъостал дац е федеральни Iаьдалаша а, е штата Iаьдалаша а. Дуккха школаш дIакъайлай. Цу цхьан ханна алсамдоах правительства хIанзле а шера 80 миллиард долларага дIакхьача дола тIема гIулакхашка.

Карикатурана кIел гIолла яздаьл: «Ракеташ чулоаттае склад йича фу дар-хьоа вай цунах?». «Чикаго сан энд таймс» яхача газета тIара хьайицай карикатура.

ТАСС фотохроника.

ПОРП ЦК Пленум

ВАРШАВА, 11 декабрь. (ТАСС). ПАП агентства беча хоамагIа, ПОРП VI съездо хержача Центральни Комитета пленум хилар тахан.

ПОРП ЦК Хьалхарча секретаралла хержав нов. Э. Герек.

ПОРП ЦК Политбюро членалла хержаб: Э. Герек, Э. Бабюх, Г. Яблоньский. М. Ягельский, П. Ярошевич. В. Ярузельский, В. Кручек, С. Ольшовский. Ф. Шляхчиц, Я. Шидляк, Ю. Тейхма.

ПОРП ЦК Политбюро члений кандидаталла хержаб. К. Барциковский. З. Грудзень, С. Каня, Ю. Кемпа.

ПОРП ЦК секретаралла хержаб Э. Герек, Э. Бабюх, К. Барциковский, С. Каня, С. Ковальчик, Е. Лукашевич, Ф. Шляхчиц, Я. Шидляк, Ю. Тейхма. ЦК Секретариата членалла хержаб Р. Фрелеки А. Вербляни.

ПОРП партийни тIахьожама Центральни комиссе председателалла хержав С. Мисяшек.

ПОРП Центральни ревизионни комиссе председателалла хержав А. Лашевич.